

ยุทธศาสตร์สหรัฐฯต่อจีนในศตวรรษที่ 21

US Strategy towards China in the 21st Century

ประภัสร์ เทพชาตรี

Prapat Thepchatree

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Faculty of Political Science, Thammasat University

E-mail : prapat@tu.ac.th

Date Received : 16 May 2019 Date Revised : 21 August 2019

Date Accepted : 2 September 2019 Date Accepted online : 3 September 2019

บทคัดย่อ

ในยุคหลังสงครามเย็น รัฐบาลสหรัฐฯ ตั้งแต่รัฐบาล Bush จนมาถึงรัฐบาล Obama มียุทธศาสตร์ใหญ่ (grand strategy) เหมือนกัน คือ ยุทธศาสตร์การครองความเป็นเจ้า (hegemony) และมองว่า การผงาดขึ้นมาของจีน จะทำให้จีนกลายเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลก ดังนั้น ในช่วงที่ผ่านมา สหรัฐฯ จึงมียุทธศาสตร์การปิดล้อมและสกัดกั้นจีนแบบหลวม ๆ โดยมีการดำเนินยุทธศาสตร์แบบคู่ขนาน ทั้ง ปฏิสัมพันธ์และปิดล้อม แต่ต่อมา ในสมัยรัฐบาล Trump ได้มียุทธศาสตร์การปิดล้อมจีนอย่างเต็มที่ และลด การปฏิสัมพันธ์กับจีนลง โดยมองว่า จีนเป็นศัตรูหมายเลขหนึ่ง เป็นภัยคุกคาม เป็นสาเหตุที่ทำให้สหรัฐฯ ตกต่ำ Trump จะทำให้สหรัฐฯ กลับมายิ่งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง (Make America Great Again) ด้วยการจัดการกับจีน Trump ได้ทำสงครามการค้ากับจีน และได้ประกาศนโยบายโจมตีสหรัฐอย่างรุนแรงที่สุด อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน นับตั้งแต่สงครามเย็นสิ้นสุดลง

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์ สหรัฐอเมริกา จีน สงครามการค้า

Abstract

In the Post-Cold War era, U.S. governments, Bush administration and Obama administration have the same grand strategies. It is the strategy of hegemony. But the rise of China will transform China to be the largest economy in the world. Therefore, in the past,

U.S. strategy towards China is the strategy of loose containment, with the mix of two strategies: containment and engagement. However, Trump administration formulates a new strategy towards China with the emphasis on hard containment and disengagement. Trump sees China as no.1 enemy and a threat. China is the main cause of American decline. Trump promises to “Make America Great Again” by trying to contain China. Trump declares trade war with China and announces the policy attacking China which is unprecedented since the end of Cold War.

Keywords : Strategy, U.S., China, Trade war

บทนำ

1. การผงาดขึ้นมาของจีน

ได้มีการทำการศึกษาด้านแนวโน้มการขยายตัวของขนาดเศรษฐกิจจีน¹ การศึกษาหลายชิ้น มีความเห็นตรงกันว่า ภายในปี 2025 ขนาดเศรษฐกิจของจีนจะใหญ่เท่ากับเศรษฐกิจของสหรัฐฯ² การศึกษาอีกชิ้นหนึ่งได้วิเคราะห์ว่า เศรษฐกิจของจีนในปี 2000 GDP อยู่ที่ประมาณ 5 ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ และ GDP ของสหรัฐฯ อยู่ที่ประมาณ 10 ล้านล้านเหรียญ แต่หากเศรษฐกิจของจีนขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยหากอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ที่ 7.5% ไปเรื่อย ๆ และหากเศรษฐกิจสหรัฐฯ โตเพียง 2.5% เศรษฐกิจจีนจะไล่ทันสหรัฐฯ โดยจะมีขนาดใหญ่เท่ากับขนาดเศรษฐกิจสหรัฐฯ ในปี 2025³

สำหรับในด้านการลงทุน ปี 2003 เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ ที่จีนได้แซงหน้าสหรัฐฯ ในการเป็นประเทศที่มีเม็ดเงินการลงทุนจากต่างชาติมากที่สุดคือ มีการลงทุนจากต่างชาติในจีนถึง 53,000 ล้านดอลลาร์ เปรียบเทียบกับสหรัฐฯ ที่มีเพียง 40,000 ล้านดอลลาร์⁴

ขณะนี้จีนได้เป็นประเทศที่มีการบริโภคมากที่สุดในโลก แซงหน้าสหรัฐฯ ไปอีกเช่นเดียวกัน

- โดยจีนมีการบริโภคธัญพืชถึง 382 ล้านตัน ในขณะที่สหรัฐฯ 278 ล้านตัน
- ในด้านการใช้เหล็กซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดสำคัญของการพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งจีนก็ใช้เหล็กถึง 258 ล้านตันในปี 2003 ขณะที่อเมริกาใช้เพียง 104 ล้านตัน

¹ ดู Robert S. Ross, “China and the Stability of East Asia,” in Robert S. Ross (ed.), *East Asia in Transition* (Armonk, N.Y. : M.E. Sharpe, 1995); Soon-Bum Ahn, “China as Number One,” *Current History* (September 2001); Gaye Christoffersen, “China and the Asia-Pacific,” *Asian Survey*, Vol. 36(11) (November 1996) ; Andrew Nathan and Robert Ross, *The Great Wall and the Empty Fortress* (N.Y. : W.W. Norton) ; E. Economy, “China’s Rise in Southeast Asia: Implications for Japan and the United States” *Council on Foreign Relations* <www.cfr.org>

² J. Kugler, et. al., “Power Transitions and Alliances in the 21st Century,” *Asian Perspective*, (25 no 3, 2001): 5-29.

³ W. Bert, *The United States, China and Southeast Asian Security* (Palgrave Macmillan: 2003).

⁴ “China’s appeal overshadows US”, *The Nation*, June 29, 2004: 6B

- นอกจากนี้ จีนยังใช้ปริมาณถ่านหินถึง 800 ล้านตัน มากกว่าสหรัฐฯซึ่งใช้เพียง 574 ล้านตัน
- โทรศัพท์มือถือ ขณะนี้ในจีนมีผู้ใช้ถึง 269 ล้านเครื่อง ในขณะที่สหรัฐฯมีเพียง 159 ล้านเครื่อง
- โทรศัพท์โน้ตบุ๊กขณะนี้จำนวน 374 ล้านเครื่อง ขณะที่สหรัฐฯมีเพียง 243 ล้านเครื่อง⁵

การที่จีนได้แซงหน้าสหรัฐฯ ในการเป็นประเทศที่บริโภคมากทีสุดนั้น เป็นเครื่องชี้วัดสำคัญของจีนในการที่จะพัฒนาการไปสู่การเป็นมหาอำนาจและเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจของโลก

สำหรับทางด้านเทคโนโลยี จีนก็กำลังไล่กวตอเมริกาตามติด ๆ โดยเฉพาะในเรื่องของ R&D (การวิจัยและการพัฒนา) ได้มีการสำรวจพบว่า การครอบงำของสหรัฐฯ ในด้านนี้กำลังตกต่ำลงอย่างรวดเร็ว โดยการตีพิมพ์ผลงานวิจัยของสหรัฐฯ ลดลงจาก 61% ในปี 1983 เหลือเพียง 29% ในปี 2003 ในขณะที่จีนมีการตีพิมพ์ผลงานวิจัยเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเฉลี่ยแล้วมีการตีพิมพ์ถึง 1000 เรื่องต่อปี⁶

สำหรับศักยภาพในด้านการทหาร จีนก็ได้พยายามพัฒนาและเพิ่มงบประมาณทางการทหารอย่างมาก ขณะนี้จีนมีงบประมาณทหารนับเป็นอันดับ 2 ของโลก โดยมีการคาดการณ์ว่าขนาดของกองทัพเรือจีนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก จะแซงหน้ากองทัพเรือสหรัฐฯภายใน 10 ปีข้างหน้า

ด้วยศักยภาพของจีนที่กำลังไล่กวตสหรัฐฯ โดยบางเรื่องได้แซงหน้าสหรัฐฯไปแล้ว ทำให้สหรัฐฯเริ่มหวาดวิตกและมองว่าจีนจะเป็นคู่แข่งที่จะมาท้าทายการครองความเป็นเจ้าในโลกของสหรัฐฯในอนาคต

มีคนในรัฐบาลสหรัฐฯ จำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกอนุรักษนิยมฝ่ายขวา กำลังมองว่าจีนกำลังจะเป็นภัยคุกคามมากขึ้นทุกที การวิเคราะห์ของคนกลุ่มนี้ มองว่าเป้าหมายหลักของจีน คือการก้าวขึ้นมาเป็นเจ้าในลำดับแรกคือในภูมิภาค และในระยะยาว อาจจะเป็นในระดับโลก แต่สหรัฐฯเป็นอุปสรรคสำคัญต่อเป้าหมายของจีนที่จะก้าวขึ้นมาเป็นเจ้าในภูมิภาค

ดังนั้น ข้อสรุปของยุทธศาสตร์สหรัฐฯต่อจีน คือ นโยบายการปิดล้อมเพื่อสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของจีน อย่างไรก็ตามการดำเนินยุทธศาสตร์ปิดล้อมจีนแบบเต็มรูปแบบ (เหมือนยุทธศาสตร์ปิดล้อมสหภาพโซเวียตในสมัยสงครามเย็น) จะทำได้ยาก ทั้งนี้เพราะจะมีเสียงคัดค้าน ทั้งจากภายในประเทศและจากพันธมิตรของสหรัฐฯ ภายในประเทศกลุ่มที่คัดค้านนโยบายปิดล้อมเต็มรูปแบบ คือกลุ่มนักธุรกิจที่ไปลงทุนในจีน และค้าขายกับจีน (ขณะนี้ประเทศจีนได้กลายเป็นประเทศคู่ค้าอันดับ 3 ของสหรัฐฯ ไปแล้ว)

สำหรับพันธมิตรของสหรัฐฯที่อยู่รายรอบจีนโดยเฉพาะในเอเชีย คงจะไม่อยากสนับสนุนยุทธศาสตร์การปิดล้อมจีน เพราะไม่ต้องการเป็นศัตรูกับจีน ดังนั้น ยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ จึงมีลักษณะกึ่งปิดล้อมกึ่งปฏิสัมพันธ์ คือเน้นปิดล้อมทางการทหาร แต่ปฏิสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ

บทความนี้ จะได้วิเคราะห์ถึงยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯต่อจีนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะครอบคลุมยุทธศาสตร์ตั้งแต่สมัยรัฐบาล Bush รัฐบาล Obama จนมาถึงรัฐบาล Trump

⁵ “China replacing US as world’s leading consumer” *Bangkok Post*, March 6, 2005: 5.; “China overtakes US as biggest consumer” *Bangkok Post*, February 18, 2005: B7.

⁶ “US losing its scientific edge” *Bangkok Post*, May 4, 2004:7.

2. ยุทธศาสตร์สหรัฐฯ ต่อจีนในสมัยรัฐบาล Bush

2.1 ภัยคุกคามทางทหารของจีน

กระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ได้ระบุว่า อำนาจทางทหารของจีนที่เพิ่มมากขึ้น จะส่งผลกระทบอย่างมาก ต่อภูมิภาคและต่อโลก มีความไม่แน่นอนเป็นอย่างมาก เกี่ยวกับเป้าหมายของผู้นำจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการขยายอำนาจทางทหาร และในคำถามที่ว่าจีนจะใช้อำนาจนั้นอย่างไร⁷

ขณะนี้กองทัพจีนได้ปรับเปลี่ยนพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว จากในอดีตซึ่งเน้นยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ และเป็นยุทธศาสตร์เชิงรับ ได้เปลี่ยนมาเป็นกองทัพที่พร้อมจะดำเนินยุทธศาสตร์ในเชิงรุก กระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ได้ประเมินว่า จีนมีศักยภาพอย่างมากที่จะแข่งกับสหรัฐฯ ด้านการทหาร และเทคโนโลยีทางทหารของจีนในอนาคต จะทำให้ความได้เปรียบทางทหารของสหรัฐฯ หดไป

เป้าหมายระยะสั้นของจีนคือ ช่องแคบไต้หวัน แต่จากการวิเคราะห์ในเชิงลึกพบว่า จีนมีเป้าหมายในด้านอื่น ๆ อีก โดยเฉพาะการเตรียมรับมือกับความขัดแย้งทางด้านพรมแดนและทรัพยากร

ได้มีการปฏิรูปทางด้านการทหารจีนเป็นอย่างมาก ทั้งด้านการลงทุนในอุตสาหกรรมทางทหาร รวมทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การจัดซื้ออาวุธและยุทธโศปกรณ์ที่ทันสมัยจากต่างประเทศ

ดังนั้น แสตนยานุภาพทางทหารของจีนที่กำลังขยายตัวออกไปนั้น จะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้ดุลแห่งอำนาจทางทหารของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เปลี่ยนแปลงไป จีนกำลังแข่งกับอเมริกา ไม่ว่าจะเป็นทางด้านทางบก ทางอากาศ และทางทะเล และขณะนี้ขยายไปถึงในอวกาศด้วย โดยจีนประสบความสำเร็จในการทดลองอาวุธทำลายดาวเทียม

กระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ สรุปว่า ผู้นำจีนจะต้องอธิบาย ถึงเป้าหมายของการขยายอำนาจทางทหารของจีน และเรียกร้องให้มีความโปร่งใสในเรื่องนโยบายทางด้านการทหาร การขาดความโปร่งใสดังกล่าวจะนำไปสู่การตอบโต้จากนานาชาติในลักษณะของการสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของจีน

2.2 ยุทธศาสตร์สหรัฐฯ ต่อจีน ⁸

รัฐบาล Bush มองจีนว่า ด้วยศักยภาพของจีนที่กำลังไล่กวตสหรัฐฯ โดยบางเรื่องได้แซงหน้าสหรัฐฯ ไปแล้ว ทำให้สหรัฐฯ เริ่มหวาดวิตกและมองว่า จีนจะเป็นคู่แข่งที่จะมาท้าทายการครองความเป็นเจ้าในโลกของสหรัฐฯ ในอนาคต

รัฐบาล Bush มองว่า จีนกำลังจะเป็นภัยคุกคามมากขึ้นทุกที เป้าหมายหลักของจีนคือ การก้าวขึ้นมาเป็นเจ้า ในลำดับแรกคือในภูมิภาค และในระยะยาวอาจจะเป็นในระดับโลก แต่สหรัฐฯ เป็นอุปสรรคสำคัญต่อเป้าหมายของจีน ที่จะก้าวขึ้นมาเป็นเจ้าในภูมิภาค

⁷ US Department of Defense, Annual Report to Congress, Military Power of People's Republic of China 2007

⁸ T. Donnelly and C. Monaghan "The Bush Doctrine and the Rise of China" *National Security outlook* AEI online, April 30, 2007; D. Roy "Rising China and U.S. Interests: Inevitable vs. Contingent Hazards," *Orbis* (winter, 2003):126-137.; J. Tkacik, "Hedging Against China" Backgrounder #1925, April 17, 2006 Heritage Foundation.

ดังนั้น ข้อเสนอของยุทธศาสตร์รัฐบาล Bush ต่อจีน คือนโยบายการปิดล้อมเพื่อสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของจีน อย่างไรก็ตาม การดำเนินยุทธศาสตร์ปิดล้อมจีนแบบเต็มรูปแบบ เหมือนยุทธศาสตร์ปิดล้อมสหภาพโซเวียตในสมัยสงครามเย็น คงทำได้ยาก ทั้งนี้ เพราะคงจะมีเสียงคัดค้าน ทั้งจากภายในประเทศและจากพันธมิตรของสหรัฐฯ ภายในประเทศ

ดังนั้น ยุทธศาสตร์ของรัฐบาล Bush จึงมีลักษณะ กึ่งปิดล้อมกึ่งปฏิสัมพันธ์ คือเน้นปิดล้อมทางด้านการทหาร แต่ปฏิสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ โดยมีรายละเอียด ดังนี้⁹

2.2.1 ยุทธศาสตร์ด้านการทหาร

- คงกองกำลังทหารในเอเชีย เพื่อสกัดกั้นการขยายอิทธิพลทางด้านการทหารของจีน
- จัดตั้งระบบป้องกันการโจมตีจากซีปนาวูธ เพื่อป้องกันการโจมตีพันธมิตรของสหรัฐฯ โดยเฉพาะ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน จากการโจมตีด้วยซีปนาวูธจากจีน
- ใช้เกาะกวมเป็นจุดยุทธศาสตร์ทางด้านการทหารใหม่ในภูมิภาค
- เน้นการกระชับความสัมพันธ์ทางด้านการทหารกับญี่ปุ่น เพื่อคานอำนาจจีน ญี่ปุ่นเองก็มีแนวคิดเช่นเดียวกันกับสหรัฐฯ คือ ไม่ต้องการให้จีนก้าวขึ้นมาเป็นเจ้าในภูมิภาค ดังนั้น ญี่ปุ่นจึงร่วมมือกับสหรัฐฯ อย่างเต็มที่ในการสกัดกั้นอิทธิพลของจีน
- สำหรับยุทธศาสตร์ในคาบสมุทรเกาหลี สหรัฐฯ รู้ดีว่า คาบสมุทรเกาหลีกำลังจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของจีนมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากมีการรวมชาติเกาหลีใต้ ดังนั้น ยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ จึงต้องพยายามคงสถานะเดิม คือการแบ่งแยกเกาหลีต่อไป และการวาดภาพเกาหลีเหนือให้เป็นผู้ร้าย เพื่อสหรัฐฯ จะได้ใช้เป็นข้ออ้าง ในการคงกองกำลังเกือบ 4 หมื่นคนในเกาหลีใต้ต่อไปได้
- สำหรับกรณีไต้หวัน ยุทธศาสตร์หลักของสหรัฐฯ คือ การใช้ไต้หวันเป็นไพ่ใบสำคัญ ในการยุแหย่จีนให้อารมณ์เสีย และเมื่อใดก็ตามที่จีนมีท่าทีแข็งกร้าว และประกาศจะใช้กำลังต่อไต้หวัน สหรัฐฯ จะใช้เป็นข้ออ้าง ในการที่จะป้ายสีจีนว่า เป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพของโลกและภูมิภาค และยังคงใช้เป็นข้ออ้างในการเพิ่มบทบาททางด้านการทหารในภูมิภาคเพื่อปกป้องไต้หวัน
- สำหรับยุทธศาสตร์ต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็เช่นเดียวกัน วาระซ่อนเร้นสำคัญของสหรัฐฯ คือ การสกัดกั้นอิทธิพลของจีน สหรัฐฯ จึงมีความพยายามอย่างยิ่ง ที่จะกระชับความสัมพันธ์ทางด้านการทหารกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กับฟิลิปปินส์ ไทย สิงคโปร์ และกำลังพยายามใกล้ชิดกับเวียดนาม และอินโดนีเซีย มากขึ้นด้วย

⁹ Khalizad, Z., et. al. op. cit ; ประภัสสร เทพชาติ “จีน: คู่แข่งของสหรัฐฯ ในศตวรรษที่ 21(1)” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 52 ฉบับที่ 3 10-16 มิถุนายน 2548 , น 35 .

- อีกประเทศหนึ่ง ที่เราจะลืมไม่ได้ ในยุทธศาสตร์การปิดล้อมจีนในภูมิภาค คือ ออสเตรเลีย ซึ่งออสเตรเลียเองเป็นชาติตะวันตก จึงเข้ากันกับสหรัฐฯ มาโดยตลอด

- สำหรับภูมิภาคเอเชียใต้และเอเชียกลาง ได้เห็นชัดเจนมากขึ้นเรื่อย ๆ ว่า สหรัฐฯ พยายามตีสนิทกับอินเดีย ซึ่งอินเดียเองก็ต้องการแข่งกับจีน และไม่ต้องการให้จีนเป็นเจ้าภูมิภาคเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ในยุคหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน สหรัฐฯ ได้ถือโอกาสเพิ่มบทบาททางด้านการทหารเข้าไปในภูมิภาคเอเชียกลาง โดยได้กระชับความสัมพันธ์กับปากีสถาน ยึดครองอัฟกานิสถานและอิรัก และมีกองกำลังในอุซเบกิสถานและประเทศอื่น ๆ ในเอเชียกลาง ทั้งนี้ วาระซ่อนเร้นสำคัญคือการปิดล้อมและสกัดกั้นการขยายอิทธิพลทางตะวันตกของจีน

- ประเทศที่เป็นตัวแสดงสำคัญ ในยุทธศาสตร์การปิดล้อมจีนอีกประเทศหนึ่งคือ รัสเซีย ซึ่งไม่เคยไว้วางใจจีน และต้องการเพิ่มบทบาทในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังพยายามหว่านล้อมที่จะไม่ให้ประเทศในยุโรป โดยเฉพาะฝรั่งเศสและอิตาลี ขายอาวุธและเทคโนโลยีทางการทหารให้กับจีนอีกด้วย สหรัฐฯ ระมัดระวังมากในการควบคุมการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับจีน โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่สามารถปรับเปลี่ยนไปใช้ทางการทหารได้

2.2.2 ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ

สำหรับยุทธศาสตร์เศรษฐกิจต่อจีน Bush เน้นปฏิสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ โดยคงช่องทางการเข้าไปลงทุนในจีนและการติดต่อค้าขายกับจีน แต่ขณะเดียวกัน ก็ดำเนินนโยบายกดดันจีนในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจด้วย ซึ่งประเด็นปัญหาสำคัญ มีดังนี้

- ปัญหาการขาดดุลการค้าของสหรัฐฯ ต่อจีน สหรัฐฯ ขาดดุลกับจีนมากที่สุดในโลก และเป็นปริมาณมหาศาล ประมาณ 160,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

- สหรัฐฯ อ้างว่า ปัญหาการขาดดุลการค้ามีสาเหตุมาจากนโยบายการค้าและการเงินของจีนที่ไม่เป็นธรรม อเมริกาบีบบังคับให้เพิ่มค่าเงินหยวน เพราะจีนได้ผูกค่าเงินหยวนกับเงินเหรียญสหรัฐฯ มาตั้งแต่ปี 1994 คิดเป็น 8.28 หยวนต่อ 1 เหรียญ สหรัฐฯ อ้างว่า ค่าเงินหยวนอ่อนค่าเกินไป จึงทำให้สินค้าของจีนมีราคาถูก และเข้ามาตีตลาดในสหรัฐฯ

- อีกเรื่องหนึ่งที่สหรัฐฯ เล่นงานจีนอย่างหนักคือ เรื่องทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งสหรัฐฯ กล่าวหาว่าจีนเป็นศูนย์กลางในการทำ software เก๊และดีวีดีเถื่อนต่าง ๆ มากมาย

- ปัญหาใหญ่อีกเรื่องหนึ่งทางด้านเศรษฐกิจคือ การขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีนมายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อตกลงเขตการค้าเสรี จีน-อาเซียน นับเป็นก้าวสำคัญที่จะทำให้จีนขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจมายังภูมิภาค สหรัฐฯ จำเป็นที่จะต้องสกัดกั้นการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีน ดังนั้นเมื่อปลายปี 2002 ประธานาธิบดี Bush ได้ประกาศนโยบาย Enterprise for ASEAN Initiative (EAI) ซึ่งเป็นข้อเสนอที่จะจัดทำเขตการค้าเสรีทวิภาคีกับประเทศอาเซียน ต่อมา สหรัฐฯ ได้ลงนามในข้อตกลง FTA กับสิงคโปร์ และสหรัฐฯ เสร็จ FTA กับไทย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์

3. ยุทธศาสตร์สหรัฐฯ ต่อจีน ในสมัยรัฐบาล Obama

สำหรับในสมัยรัฐบาล Obama ยุทธศาสตร์หลักของสหรัฐฯ ต่อจีนยังคงไม่เปลี่ยนแปลง คือยังมีลักษณะกึ่งปิดล้อมกึ่งปฏิสัมพันธ์ แต่รัฐบาล Obama มีนโยบายที่จะเพิ่มสัดส่วนของการปฏิสัมพันธ์เป็นพิเศษ และพยายามที่จะลดสัดส่วนของนโยบายปิดล้อมลง

3.1 ยุทธศาสตร์ปฏิสัมพันธ์

ในสมัยรัฐบาล Obama ความสัมพันธ์สหรัฐฯ กับจีนดีขึ้นมาก รัฐบาล Obama พยายามเป็นอย่างมากที่จะกระชับความสัมพันธ์กับจีนให้มากขึ้น โดย Obama ได้พบปะและหารือกับผู้นำจีน คือ Hu Jintao เป็นครั้งแรกในระหว่างการประชุมสุดยอด G-20 ที่กรุงลอนดอน ในช่วงเดือนเมษายน ปี 2009 และรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ Hillary Clinton ได้เดินทางไปเยือนจีนอย่างเป็นทางการ Obama ได้เดินทางไปเยือนจีนอย่างเป็นทางการในช่วงปลายปี 2009

ความสัมพันธ์จีนกับสหรัฐฯ อยู่ในสถานะดีขึ้นมาก เมื่อเทียบกับความสัมพันธ์ในยุคตกต่ำคือในช่วงเหตุการณ์ เทียน อัน เหมิน ในช่วงปี 1989 ความสัมพันธ์ได้เริ่มดีขึ้นในช่วงรัฐบาล Bush โดย Robert Zoellick รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่างประเทศในต่อนั้น ได้ผลักดันแนวคิดที่จะให้จีนเป็นประเทศมหาอำนาจที่แสดงความรับผิดชอบ ซึ่งภาษาอังกฤษใช้คำว่า responsible stakeholder

ต่อมาในสมัยรัฐบาล Obama ได้ให้ความสำคัญกับจีน 2 เรื่องใหญ่ด้วยกัน

เรื่องแรกคือ การสานต่อนโยบายที่เริ่มมาตั้งแต่สมัยรัฐบาล Bush โดยเน้นความร่วมมือระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ตอนที่ Clinton เดินทางไปเยือนจีนในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2009 ได้กล่าวว่า “ประชาคมโลกตั้งความหวังถึงความร่วมมือกันระหว่างสหรัฐฯ กับจีน เพื่อที่จะนำไปสู่ความมั่นคง สันติภาพ และความมั่งคั่งของโลกโดยรวม” เป็นที่เห็นได้ชัดเจนว่า Clinton ได้พยายามส่งสัญญาณว่า สหรัฐฯ ต้องการที่จะให้น้ำหนักกับนโยบายปฏิสัมพันธ์ ความร่วมมือระหว่างสหรัฐฯ กับจีน และพยายามที่จะลดน้ำหนักของยุทธศาสตร์การปิดล้อมจีน

เรื่องที่สองที่รัฐบาล Obama ให้ความสำคัญต่อจีนคือ การขยายขอบเขตสาขาความร่วมมือระหว่างกัน ในอดีต ความร่วมมือสหรัฐฯ กับจีนจะเน้นเรื่อง เกาหลีเหนือ อิหร่าน ปัญหาการก่อการร้าย แต่ Clinton ได้พยายามผลักดันสาขาความร่วมมือใหม่ ๆ 4 เรื่อง คือ ความร่วมมือระหว่างสหรัฐฯ กับจีนในปัญหาภาวะโลกร้อน ความมั่นคงด้านพลังงาน การควบคุมกำลังอาวุธ และเสถียรภาพของระบบการเงินโลก

3.2 ยุทธศาสตร์การปิดล้อม

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้รัฐบาล Obama จะเน้นยุทธศาสตร์ปฏิสัมพันธ์กับจีนเพิ่มมากขึ้น แต่ขณะเดียวกัน สหรัฐฯ ยังคงดำเนินยุทธศาสตร์สกัดกั้นและปิดล้อมทางทหารต่อจีนต่อไป กระทรวงกลาโหม

สหรัฐฯ ซึ่งยังคงยืนหยัดเป็นสายเหยี่ยว มองจีนเป็นศัตรู ได้เผยแพร่รายงานประจำปี¹⁰ ประเมินอำนาจทางทหารของจีนในปี 2009 ซึ่งได้เผยแพร่เมื่อปลายเดือนมีนาคม โดยในรายงานดังกล่าว ยังคงหวาดระแวงจีนว่า ยังมีความไม่แน่นอนเป็นอย่างมาก เกี่ยวกับการเพิ่มแสนยานุภาพทางทหารของจีน จีนกำลังขยายอำนาจทางทหารขนานใหญ่ มีการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย มีการลงทุนเกี่ยวกับอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีทางด้านการทหารขนานใหญ่

นอกจากนี้ กระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ยังมองว่า จีนยังคงสร้างเสริมชีปนาวุธเพื่อข่มขู่ไต้หวัน ทั้งนี้เพื่อที่จะป้องปรามไม่ให้ไต้หวันประกาศเอกราช การข่มขู่ทางการทหารของจีนในอนาคต จะบีบให้ไต้หวันยอมจีนตามข้อเรียกร้องของจีน และเพื่อที่จะเป็นการป้องปรามและสกัดกั้นความช่วยเหลือของสหรัฐฯ ต่อไต้หวัน ในกรณีเกิดความขัดแย้ง

จีนสร้างเสริมกำลังทางการทหารที่จะทำให้จีน สามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรและปกป้องการอ้างกรรมสิทธิ์ในดินแดนที่มีความขัดแย้งต่าง ๆ

ดังนั้น การที่จีนสร้างเสริมกำลังทางการทหารอย่างมาก จึงทำให้ประชาคมโลกวิตกกังวลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ทางการทหารที่แท้จริงของจีน

นอกจากนี้ กระทรวงกลาโหมของสหรัฐฯ ยังกล่าวหาจีนว่า ปกปิดงบประมาณทางการทหารและมีความไม่โปร่งใสเกี่ยวกับนโยบายทางการทหาร ซึ่งนำไปสู่ความไม่แน่นอน ความเสี่ยง ที่จะเกิดความเข้าใจผิดทางทหาร สหรัฐฯ และพันธมิตรจึงจะเฝ้าติดตามพัฒนาการทางทหารของจีนอย่างใกล้ชิดต่อไป และจะปรับเปลี่ยนนโยบาย เพื่อรองรับต่อพัฒนาการดังกล่าว

กล่าวโดยสรุป ฝ่ายทหารของสหรัฐฯ มองว่า การเพิ่มแสนยานุภาพทางทหารของจีนขนานใหญ่ในอนาคต จะทำให้จีนกลายเป็นคู่แข่งทางการทหารของสหรัฐฯ ซึ่งข้อสรุปยุทธศาสตร์ทางการทหารที่สำคัญคือ สหรัฐฯ จะต้องดำเนินยุทธศาสตร์การสกัดกั้นการขยายอิทธิพลทางการทหารของจีน และดำเนินยุทธศาสตร์การปิดล้อมทางทหารต่อจีน

3.3 ยุทธศาสตร์การปิดล้อมจีนทางเศรษฐกิจ¹¹

TPP ย่อมาจาก Trans-Pacific Partnership ซึ่งเป็น FTA ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกที่สหรัฐฯ ผลักดันอย่างมาก โดยในระหว่างการประชุมสุดยอดเอเปคที่ฮาวาย ในเดือนพฤศจิกายน 2011 ได้มีการจัดประชุมสุดยอดกลุ่มประเทศสมาชิก TPP ซึ่งประกอบด้วย 9 ประเทศ คือ ออสเตรเลีย บรูไน ชิลี มาเลเซีย นิวซีแลนด์ เปรู สิงคโปร์ สหรัฐฯ และเวียดนาม ได้มีการตกลงกันเกี่ยวกับเค้าโครงของข้อตกลง TPP มีการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน ที่จะนำไปสู่การจัดทำข้อตกลง FTA ที่จะมีความสมบูรณ์เปิดเสรี และทันสมัยที่สุด จะนำไปสู่การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน และครอบคลุมประเด็นปัญหาการค้าในทุกเรื่อง โดยตั้งเป้าว่า จะเร่งรีบบรรลุข้อตกลงและลงนามภายในปี 2012

¹⁰ U.S. Government, Annual Report to Congress, Military Power of People's Republic of China 2009.

¹¹ ประภัศร์ เทพชาตรี, สถานการณ์โลกปี 2011-2012, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมารธรรม, 2555 : 222-225.

สำหรับในเรื่องสมานึกนั้น ญี่ปุ่นได้ประกาศอย่างเป็นทางการที่จะเข้าร่วม TPP รวมทั้งแคนาดา และเม็กซิโก ดังนั้น TPP มีสมาชิกเพิ่มขึ้น จาก 9 ประเทศ เป็น 12 ประเทศ เป้าหมายระยะยาวของสหรัฐฯ คือ จะขยายจำนวนสมาชิกให้ครอบคลุมประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ยกเว้นจีน) โดยในที่สุด TPP จะกลายเป็น FTA ที่ใหญ่ที่สุดในโลก ซึ่งจะมีสหรัฐฯ เป็นผู้นำ และเป็นแกนกลางของสถาปัตยกรรมทางเศรษฐกิจในภูมิภาค และ TPP จะเป็นเครื่องมือสำคัญของสหรัฐฯ ในการครองความเป็นเจ้าในภูมิภาคต่อไป

คำถามสำคัญ คือ อะไรคือสาเหตุที่แท้จริงของสหรัฐฯ ในการผลักดัน TPP คำตอบ คือ สาเหตุหลัก คือ การผงาดขึ้นมาของจีน ในอนาคต จีนจะกลายเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในโลก จีนกำลังจะเป็นมหาอำนาจอันดับ 1 ของโลก และในขณะที่จีนผงาดขึ้นมา อำนาจของสหรัฐฯ ก็ตกต่ำลงเรื่อย ๆ ดังนั้น ยุทธศาสตร์หลักของสหรัฐฯ คือ มองว่าจีนเป็นภัยคุกคาม เป็นคู่แข่ง และท้าทายการเป็นเจ้าครองโลกของสหรัฐฯ มากขึ้นเรื่อย ๆ และมองว่า เป้าหมายหลักของจีน คือ การก้าวขึ้นมาเป็นเจ้าในภูมิภาค และในระยะยาว จะเป็นเจ้าในระดับโลกด้วย ดังนั้น ยุทธศาสตร์หลักของสหรัฐฯ ต่อจีน คือ ยุทธศาสตร์การปิดล้อมจีน เพื่อสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของจีน ที่ผ่านมา สหรัฐฯ จะเน้นยุทธศาสตร์การปิดล้อมทางทหาร แต่สหรัฐฯ ได้ขยายขอบเขตการปิดล้อมครอบคลุมทางเศรษฐกิจด้วย โดย TPP จะเป็นเครื่องมือสำคัญของการปิดล้อมจีนทางเศรษฐกิจ

อีกเหตุผลหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับเหตุผลแรก คือ การที่สหรัฐฯ ผลักดัน TPP เพราะสหรัฐฯ กลัวการรวมกลุ่มของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงโดยไม่มีสหรัฐฯ โดยเฉพาะกรอบอาเซียน+3 ซึ่งอาจพัฒนาเป็นประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียง โดยจะมีจีนเป็นผู้นำ รวมทั้งแนวคิดการจัดตั้งเขตการค้าเสรีเอเชียตะวันออกเฉียงในกรอบอาเซียน+3 และยังมี FTA อาเซียน+1 อยู่อีกมากมาย อาทิ FTA อาเซียน-จีน อาเซียน-อินเดีย อาเซียน-ญี่ปุ่น พัฒนาการของ FTA เหล่านี้ ไม่มีสหรัฐฯ รวมอยู่ด้วยเลย ดังนั้น เพื่อป้องกันแนวโน้มดังกล่าว สหรัฐฯ ต้องป้องกันการรวมกลุ่มในเอเชียตะวันออกเฉียง โดยมีจีนเป็นผู้นำ สหรัฐฯ จึงได้ผลักดัน TPP ซึ่งจะเป็น FTA ที่จะมีสหรัฐฯ เป็นแกนนำและผู้นำ

ในช่วงต้นเดือนธันวาคม 2011 รัฐบาลสหรัฐฯ ได้เชิญทูตของประเทศที่เป็นสมาชิก TPP 8 ประเทศ มาร่วมประชุมที่กรุงวอชิงตัน ดี ซี USTR ของสหรัฐฯ Ron Kirk ได้ประกาศว่า ต้องการให้มีการลงนามใน TPP ภายในปี 2012¹²

ต่อมา เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2011 Kevin Brady ประธานคณะกรรมการด้านการค้าของสภาองเกรสสหรัฐฯ ได้เรียกประชุมหารือในเรื่อง TPP และได้กล่าวว่า มีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะต้องบรรลุข้อตกลง TPP ให้เร็วที่สุด โดยข้อตกลงดังกล่าว จะเป็นข้อตกลงสำหรับศตวรรษที่ 21 ที่สมบูรณ์เบ็ดเสร็จที่สุด

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลจีน ในช่วงต้นเดือนธันวาคม 2011 ก็ได้จัดประชุมระหว่างประเทศที่กรุงปักกิ่ง โดยมีผู้เข้าร่วมทั้งจากจีน และประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค เพื่อหารือถึงแนวโน้ม และผลกระทบของ

¹² ibid.

TPP ต่อเศรษฐกิจของภูมิภาค รวมทั้งต่อจีน บรรยากาศในจีน มีการถกเถียงกันอย่างมากถึงผลกระทบของ TPP หลังจากการประชุมสุดยอด TPP ที่ฮาวาย

หลายฝ่ายกำลังวิตกกังวลว่า จีนกำลังถูกกีดกันออกจาก TPP โดยจีนไม่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมในการเจรจา เพื่อเข้าร่วมเป็นสมาชิก TPP จากสหรัฐฯ และในอนาคต ยังไม่มีสัญญาณใด ๆ ที่แสดงให้เห็นว่า สหรัฐฯ ต้องการที่จะเชิญจีนให้เข้าร่วม TPP โดยได้มีการวิเคราะห์กันว่า จะมีความยากลำบากอย่างยิ่งต่อจีนที่จะเข้าร่วม TPP โดย TPP จะแบ่งแยกภูมิภาค เหมือนกับเป็นการขีดเส้นแบ่งกลางมหาสมุทรแปซิฟิก และที่น่าเป็นห่วง คือ อาจจะมีการกีดกันประเทศที่ไม่ใช่สมาชิกรวมทั้งจีน

หรือถ้าหากในอนาคต จีนอยากจะเข้าร่วม TPP คงจะต้องเข้าร่วมตามเงื่อนไขของสหรัฐฯ เพราะสหรัฐฯ ได้ครอบงำ TPP อย่างเต็มตัวแล้ว โดยยังมีความไม่แน่นอนว่า ข้อตกลงที่จะลงนามกันในปลายปี 2012 จะมีการเปิดโอกาสให้ประเทศที่ไม่ใช่สมาชิกเข้าร่วมในภายหลังได้อย่างไร

นอกจากนี้ ยังมีการมองกันด้วยว่า ในที่สุด TPP อาจจะมีลักษณะของการเจรจาทวิภาคีทับซ้อนอยู่ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้น ก็หมายความว่า ประเทศที่จะเข้าร่วมภายหลัง จะต้องเจรจาทวิภาคีกับสหรัฐฯ ก่อนที่จะเข้าร่วม TPP และถ้าหากเงื่อนไขเป็นเช่นนั้น ข้อตกลงทวิภาคีระหว่างสหรัฐฯ กับประเทศที่จะเข้าร่วมใหม่ โดยเฉพาะกับ จีน จะต้องได้รับการอนุมัติจากสภาองเกรส ซึ่งมีแนวโน้มสูงว่า สภาองเกรสคงจะไม่อนุมัติ เพราะกระแสต่อต้านจีนในสภาองเกรส มีอยู่สูงมาก

Peter Drysdale นักวิชาการออสเตรเลีย ได้ให้ทัศนะว่า เป้าหมายของ TPP คือ จะเป็น FTA ที่ทันสมัยสำหรับศตวรรษที่ 21 แต่หาก TPP มีการกีดกัน โดยเฉพาะกีดกันตัวแสดงทางเศรษฐกิจที่สำคัญ อย่างเช่น จีน ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจของพลวัตรทางเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออก TPP จะไม่สามารถบรรลุ เป้าหมายหลักที่จะเป็น FTA ที่ดีที่สุดได้ Drysdale ยังได้เสริมว่า เป้าหมายที่จะบรรลุข้อตกลงภายใน 1 ปีนั้น เร็วเกินไป หาก TPP จะเป็น FTA ที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมีการใช้เวลา ที่จะให้เวลากับการเจรจาในประเด็น ปัญหาที่ละเอียดอ่อนหลายเรื่อง¹³

จากแนวคิดของ Drysdale ทำให้มองว่า การที่สหรัฐฯ กีดกันจีน และเร่งรีบทำข้อตกลง น่าจะมี สาเหตุมาจากปัจจัยทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ และภูมิเศรษฐศาสตร์เป็นหลัก

จากการที่สหรัฐฯ ใช้ TPP ในการปิดล้อมจีนทางเศรษฐกิจ ทำให้จีนกับสหรัฐฯ ขัดแย้งกันหนักขึ้น โดย จีนหันมาผลักดัน FTA ในกรอบอาเซียน+3 เพื่อแข่งกับ TPP ของสหรัฐฯ แต่ญี่ปุ่นซึ่งเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ มาโดยตลอด ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อ FTA อาเซียน+3 แต่กลับมาสนับสนุน FTA ในกรอบอาเซียน+6 แทน

3.4 นโยบายต่อจีนอย่างเป็นทางการ¹⁴

¹³ Peter Drysdale, "China, economic containment and the TPP" East Asia Forum, December 12, 2011.

¹⁴ U.S. Government, Remarks of President Barack Obama, Suntory Hall, Tokyo, Japan, November 14, 2009.

ปี 2009 Obama ได้กล่าวสุนทรพจน์ประกาศนโยบายต่อเอเชียและจีนอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก ที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น

Obama ได้แสดงจุดยืนของสหรัฐฯ ต่อจีน โดยเน้นว่า โลกที่มีการติดต่อเชื่อมโยงกัน อำนาจที่ได้ไม่จำเป็นต้องเกิดจากเกมที่มีผู้แพ้ ผู้ชนะ และประเทศหนึ่งไม่จำเป็นต้องกลัวความสำเร็จของอีกประเทศหนึ่ง ดังนั้น สหรัฐฯ จะร่วมมือกับจีนในประเด็นปัญหาที่มีความสนใจร่วมกัน เนื่องจาก สิ่งท้าทายในศตวรรษที่ 21 ล้วนมีลักษณะที่ไม่สามารถแก้ได้ด้วยประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายประเทศ ในแง่นี้ หากสหรัฐฯ และจีน ร่วมมือกันเผชิญกับสิ่งท้าทาย ย่อมได้ประโยชน์ร่วมกันทั้งคู่ และนี่ก็คือเหตุผลที่ สหรัฐฯ ยินดีกับความพยายามของจีนที่จะเล่นบทบาทที่โดดเด่นมากขึ้นในเวทีโลก

นอกจากนี้ Obama ยังเน้นย้ำว่า สหรัฐฯ ไม่มีนโยบายปิดล้อมจีน อีกทั้งความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับจีน จะไม่กระทบกระเทือนพันธมิตรของสหรัฐฯ ในภูมิภาค ในทางตรงกันข้าม การที่จีนที่ผงาดขึ้นมาด้วยความ เข้มแข็งและมั่งคั่ง สุดท้ายจะนำไปสู่ความเข้มแข็งยิ่งขึ้นของประชาคมโลก ดังนั้น สหรัฐฯ จะกระชับ ความสัมพันธ์กับจีนทั้งทางด้านยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม สหรัฐฯ กับจีน อาจจะไม่เห็นด้วยกัน ในทุกเรื่อง โดยเฉพาะในประเด็นเรื่อง สิทธิมนุษยชน

อาจกล่าวได้ว่า นโยบายที่ Obama ประกาศต่อจีน มีลักษณะเน้นความร่วมมือและปฏิสัมพันธ์อย่าง เต็มที่ อย่างไรก็ตาม จีนกำลังจะผงาดขึ้นมาเป็นคู่แข่งของสหรัฐฯ ในอนาคต ดังนั้น ยุทธศาสตร์ที่แท้จริงของสหรัฐฯ ต่อจีน คือ ลักษณะกึ่งปิดล้อมกึ่งปฏิสัมพันธ์ โดยเน้นปฏิสัมพันธ์ทางการทูตหรือเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันก็เน้นปิดการล้อมทางทหารด้วย

3.5 นโยบายทางทหารต่อจีน¹⁵

ปี 2010 กระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ได้วิเคราะห์บทบาททางทหารของจีน ในรายงานมีชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า Annual Report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2010¹⁶ ซึ่งเป็นรายงานที่นำเสนอต่อสภาองเกรสเป็นประจำทุกปี รายงานดังกล่าวได้วาดภาพการขยายแสนยานุภาพของจีนว่า กำลังเป็นภัยคุกคามต่อสหรัฐฯ มากขึ้น

ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา จีนได้มีความก้าวหน้าในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่ความสำเร็จทางเศรษฐกิจทำให้จีนสามารถปฏิรูปกองทัพครั้งใหญ่ การทำให้กองทัพจีนทันสมัยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ทำให้จีนสามารถที่จะใช้อำนาจทางทหารในการเพิ่มอำนาจการต่อรองทางการทูต และเพื่อสกัดดันความขัดแย้งในภูมิภาคต่าง ๆ

¹⁵ ประภัสสร เทพชาตรี, Obama ประกาศนโยบายทหารต่อเอเชีย ปี 2011, คอลัมน์ โลกปริทรรศน์, เข้าถึงได้จาก

<http://www.truelife.com/old/detail/382713>

¹⁶ Annual Report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2010, Retrieved from http://www.andrewerickson.com/wp-content/uploads/2015/11/DoD_China-Report_2010.pdf

จะเห็นได้ว่า บทบาทของกองทัพจีนได้เปลี่ยนไปจากการป้องกันประเทศจีน มาเป็นการเพิ่มบทบาทในเชิงรุกมากขึ้น จีนกำลังขยายแสนยานุภาพออกไปเรื่อย ๆ และกำลังมีอำนาจทางทหารเหนือกว่าไต้หวัน และขีดความสามารถทางทหารของจีน ได้ขยายออกไป จะทำให้จีนสามารถโจมตีบริเวณที่อยู่ห่างไกลถึงเกาะกวม ที่เป็นอาณาเขตของสหรัฐฯ จีนกำลังพัฒนาขีปนาวุธที่สามารถโจมตีเรือรบสหรัฐฯ ในมหาสมุทรแปซิฟิกได้ รายงานได้ประเมินว่า แนวโน้มอำนาจทางทหารของจีน จะเปลี่ยนแปลงดุลยภาพทางทหารในภูมิภาคเอเชียตะวันออก

ในอดีต ยุทธศาสตร์ทหารจีนจะเน้นการเตรียมพร้อมที่จะป้องกันประเทศ โดยมีแนวรับตั้งแต่ญี่ปุ่นลงมาถึงทะเลจีนใต้ แต่ในปัจจุบัน นักยุทธศาสตร์ทางทหารจีน ได้กำหนดยุทธศาสตร์ใหม่ ที่จะให้กองทัพจีนมีขีดความสามารถในการโจมตีไกลออกไปมากถึง เกาะกวม ญี่ปุ่น และฟิลิปปินส์ โดยเฉพาะสำหรับญี่ปุ่นและเวียดนามนั้น ซึ่งทั้ง 2 ประเทศ มีความตึงเครียดทางทหารกับจีนอยู่ ได้มีรายงานจากประเทศทั้ง 2 ถึงความเคลื่อนไหวทางทหารของจีน ใกล้ญี่ปุ่นและเวียดนาม อย่างผิดปกติ¹⁷

ปี 2011 ในระหว่างการเยือนออสเตรเลีย Obama ได้กล่าวสุนทรพจน์ต่อรัฐสภาของออสเตรเลีย โดยเนื้อหาหลักเป็นการประกาศนโยบายทางทหารของสหรัฐฯ ต่อเอเชีย

ในตอนต้น Obama ได้ประกาศว่า สหรัฐฯ กำลังจะปรับเปลี่ยนนโยบายทางทหารครั้งใหญ่ต่อเอเชีย หลังจากในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา สหรัฐฯ ได้ทำสงครามในอิรักและอัฟกานิสถาน แต่สหรัฐฯ กำลังจะถอนทหารออกจากอิรักและอัฟกานิสถานแล้ว และสหรัฐฯ กำลังจะหันมาให้ความสำคัญต่อภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

การให้ความสำคัญต่อภูมิภาคนี้ เพราะสหรัฐฯ เองก็เป็นประเทศในภูมิภาคแปซิฟิก (Pacific nation) ภูมิภาคนี้ มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วที่สุดในโลก มีเศรษฐกิจกว่าครึ่งหนึ่งของเศรษฐกิจโลก และมีประชากรครึ่งหนึ่งของโลก ดังนั้น Obama จึงได้ตัดสินใจที่จะให้ความสำคัญต่อภูมิภาคนี้เป็นอันดับสูงสุด และสหรัฐฯ จะเพิ่มบทบาททางทหารในภูมิภาคมากขึ้น และอย่างยาวนาน โดยจะส่งเสริมหลักการของสหรัฐฯ และกระชับความสัมพันธ์กับพันธมิตรในภูมิภาค

อย่างไรก็ตาม สหรัฐฯ กำลังประสบปัญหาทางการเงิน จึงต้องมีการลดงบประมาณลงรวมทั้งงบประมาณทางทหาร โดยเฉพาะการยุติสงครามในอิรักและอัฟกานิสถาน แต่เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มในอนาคต สหรัฐฯ จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่สำคัญที่สุดของสหรัฐฯ ซึ่ง Obama มองว่า นโยบายความมั่นคงของสหรัฐฯ จะต้องให้ความสำคัญต่อภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกเป็นลำดับสูงสุด ดังนั้น แม้ว่าในภาพรวมจะมีการลดงบประมาณทางทหารลง แต่สำหรับในกรณีของเอเชีย จะไม่ได้รับผลกระทบ สหรัฐฯ จะยังคงดำรงกองกำลังทหารในภูมิภาคต่อไป และจะกระชับความสัมพันธ์กับพันธมิตรของสหรัฐฯ ต่อไป ผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ในภูมิภาค ทำให้สหรัฐฯ จะต้องคงบทบาทของสหรัฐฯ ในภูมิภาคต่อไป และสหรัฐฯ ได้เพิ่มบทบาททางทหารในภูมิภาคไปไม่น้อยแล้ว ดังนี้

¹⁷ ประภัสสร เทพชาตรี, ความขัดแย้งจีน-สหรัฐฯ ปี 2010, "สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, ปีที่ 57 ฉบับที่ 50, 3-9 กันยายน 2553.

- การคงกองกำลังทหารในญี่ปุ่นและคาบสมุทรเกาหลี
- ไทย : สหรัฐฯได้ร่วมมือกับไทย โดยเน้นในเรื่องของการบรรเทาภัยพิบัติ
- ฟิลิปปินส์ : ได้มีการเพิ่มการฝึกอบรมและการเยือนของเรือรบสหรัฐฯ
- อินโดนีเซีย : ได้มีความร่วมมือ โดยเฉพาะในด้านการต่อต้านการก่อการร้าย และการต่อต้านโจรสลัด
- มาเลเซีย : ได้มีความร่วมมือกัน โดยเฉพาะในด้านการป้องกันการแพร่ขยายของอาวุธร้ายแรง
- สิงคโปร์ : เป็นท่าเรือสำคัญสำหรับเรือรบสหรัฐฯ
- เวียดนามและกัมพูชา : สหรัฐฯได้มีความสัมพันธ์ทางทหารที่ใกล้ชิดมากขึ้น
- อินเดีย : กำลังจะเล่นบทเป็นมหาอำนาจที่สำคัญในภูมิภาค

นอกจากนี้ สหรัฐฯได้ปฏิสัมพันธ์กับองค์กรพหุภาคีในภูมิภาค โดยเฉพาะการเข้าร่วมประชุมสุดยอด East Asia Summit หรือ EAS โดย EAS จะเป็นเวทีสำคัญของการหารือทางด้านการมั่นคง โดยเฉพาะการป้องกันการแพร่ขยายของอาวุธร้ายแรง ความมั่นคงทางทะเล และความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้

สิ่งที่น่าสนใจที่สุดของนโยบายทางทหารของสหรัฐฯ ใหม่ต่อเอเชีย นั้น คือ การที่ Obama ประกาศจะส่งกองกำลังทหารเข้ามาในออสเตรเลีย ในการแถลงข่าวร่วมระหว่าง Obama กับ Gillard นายกรัฐมนตรีของออสเตรเลีย ประกาศว่า ได้มีการจัดทำความตกลงเพิ่มความร่วมมือทางทหารระหว่างสหรัฐอเมริกากับออสเตรเลีย โดยในปี 2012 สหรัฐฯ จะส่งทหารเข้ามาประจำการอยู่ที่เมือง Darwin ทางตอนเหนือของออสเตรเลีย จำนวน 2,500 นาย นอกจากนี้ ก็มีความตกลงที่จะอนุญาตให้เครื่องบินสหรัฐฯ ใช้ฐานทัพอากาศทางตอนเหนือของออสเตรเลียได้

การประกาศนโยบายทางทหารของสหรัฐฯต่อเอเชียของ Obama ในครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงการเพิ่มบทบาททางทหารของสหรัฐฯมากขึ้นเรื่อย ๆ ในภูมิภาค เพื่อปิดล้อมจีน สหรัฐฯวิตกกังวลมากขึ้นเรื่อย ๆ ต่อการขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาค

อีกทั้ง การที่ RAND Corporation ซึ่งเป็น think tank ชำนาญของสหรัฐฯ ได้วิเคราะห์แนวโน้มความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนว่า ในอีก 20 ปีข้างหน้า GDP และงบประมาณทางทหารของจีนจะแซงหน้าสหรัฐฯ จีนจึงจะเป็นคู่แข่งของสหรัฐฯที่น่ากลัวในอนาคต ความเสี่ยงของความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหรัฐฯจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยจุดของความขัดแย้งถึงขั้นสงครามระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน อาจเกิดขึ้นในคาบสมุทรเกาหลี ช่องแคบไต้หวัน ทะเลจีนใต้ ทะเลจีนตะวันออก และความขัดแย้งระหว่างจีนกับอินเดีย ซึ่งแนวโน้มการขยายอำนาจทางทหารของจีน และแนวโน้มความขัดแย้งทางทหารระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ทำให้สหรัฐฯได้ปรับเปลี่ยนนโยบายทางทหารครั้งใหญ่ต่อเอเชีย เพื่อปิดล้อมจีนทางทหาร และเพื่อเตรียมพร้อมต่อการเผชิญหน้าทางทหารกับจีนในอนาคต

สำหรับในกรณีของออสเตรเลียนั้น การที่สหรัฐฯจะส่งกองกำลังทหารไปประจำการที่เมือง Darwin นั้น อาจจะเป็นก้าวแรกของการจัดตั้งฐานทัพของสหรัฐฯ ในอนาคต เมือง Darwin มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่ใกล้กับทะเลจีนใต้มาก จะทำให้สหรัฐฯเคลื่อนย้ายเรือรบและเครื่องบินรบเข้าสู่ทะเลจีนใต้ได้ง่ายขึ้น รวมทั้งการเข้าถึงมหาสมุทรอินเดียได้ง่ายขึ้นด้วย วาระซ่อนเร้นของการกระชับความสัมพันธ์ทางทหารของสหรัฐฯกับออสเตรเลีย คือ การสกัดกั้นอิทธิพลของจีน

กระทรวงต่างประเทศจีน ได้ออกมาคัดค้านการที่สหรัฐฯจะส่งทหารเข้ามาประจำการในออสเตรเลียว่า ไม่เหมาะสม และในหนังสือพิมพ์ Global Times ของรัฐบาลจีน ก็ได้กล่าวเตือนออสเตรเลียว่า “อย่ามองว่า จีนเป็นประเทศที่โง่เขลา เพราะในที่สุด ออสเตรเลียอาจจะตกอยู่ท่ามกลางความขัดแย้งทางทหารในภูมิภาคได้”

4. ยุทธศาสตร์สหรัฐฯ ต่อจีน ในสมัยรัฐบาล Trump

ต่อมาในสมัยรัฐบาล Trump ในปี 2018 รองประธานาธิบดีสหรัฐฯ Mike Pence ได้กล่าวสุนทรพจน์ที่ Hudson Institute กรุงวอชิงตัน ดีซี ประกาศนโยบายของรัฐบาล Trump ต่อจีน ซึ่งเป็นนโยบายที่โจมตีจีนอย่างรุนแรงที่สุด อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน นับตั้งแต่สงครามเย็นสิ้นสุดลง¹⁸

4.1 Grand Strategy

Pence ได้กล่าวโจมตีจีนอย่างรุนแรงในทุก ๆ ด้าน ในด้านการทหาร Pence อ้างว่าขณะนี้จีนใช้สายทางทหารมหาศาล งบประมาณทหารของจีนเท่ากับงบประมาณทางทหารของเอเชียรวมกันทั้งทวีป จีนตั้งเป้าที่จะเสริมสร้างแสนยานุภาพทางทหาร เพื่อบั่นทอนความได้เปรียบทางทหารของสหรัฐฯ จีนต้องการที่จะผลักดันให้สหรัฐฯ ถอนทหารออกจากภูมิภาคเอเชีย และจะป้องกันไม่ให้สหรัฐฯ ให้ความช่วยเหลือทางทหารต่อพันธมิตรของสหรัฐฯ ในภูมิภาค

ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของรัฐบาล Trump ได้ระบุว่า ปัจจุบันเป็นยุคสมัยแห่งการต่อสู้แข่งขัน ระหว่างมหาอำนาจ และมหาอำนาจพยายามที่จะขยายอิทธิพลของตน ทั้งในภูมิภาค และในโลกเพื่อแข่งกับความสามารถได้เปรียบทางภูมิรัฐศาสตร์ของสหรัฐฯ ในยุทธศาสตร์นี้ Trump ได้ประกาศยุทธศาสตร์ใหม่ต่อจีนที่มีลักษณะแข็งกร้าวอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน¹⁹

นอกจากนี้ Trump ได้พยายามเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับสหรัฐฯ ด้วยการที่จะทำให้กองทัพสหรัฐฯ แข็งแกร่งที่สุดในโลก โดยการเพิ่มงบประมาณทางการทหารกว่า 700,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ทางด้านเศรษฐกิจ Pence ได้โจมตีจีนอย่างรุนแรงว่า มีนโยบายการค้าที่ไม่เป็นธรรม และไม่เสรีมีมาตรการกีดกันทางการค้า บิดเบือนค่าเงินตรา บีบให้มีการถ่ายโอนเทคโนโลยี ขโมยทรัพย์สินทาง

¹⁸ U.S. Government, Remarks by Vice President Mike Pence on the Administration's Policy Toward China, The Hudson Institute Washington, D.C., October 4, 2018

¹⁹ U.S. Government, National Security Strategy of the United States of America. Washington, D.C. : The White House, 2017

ปัญญา นโยบายเหล่านี้ทำให้อุตสาหกรรมจีนเข้มแข็ง แต่ทำให้สหรัฐฯอ่อนแอลง สหรัฐฯขาดดุลการค้ากับจีนกว่า 400,000 ล้านดอลลาร์

นโยบาย “Made in China 2025” ของจีน เป็นแผนการเข้าควบคุมอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูงของโลกเกือบทั้งหมด (90%) จีนบีบให้บริษัทสหรัฐฯ ที่ทำธุรกิจในจีน ต้องเปิดเผยความลับทางการค้าให้กับจีน นอกจากนี้ จีนยังจะมีแผนโครงการเทคโนโลยีของสหรัฐฯ รวมทั้งเทคโนโลยีทางทหารด้วย

เพื่อตอบโต้นโยบายของจีนดังกล่าว สหรัฐฯจึงได้ใช้มาตรการขึ้นภาษีสินค้านำเข้าจากจีนมูลค่า 250,000 ล้านดอลลาร์ โดยมุ่งเน้นการขึ้นภาษีสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีขั้นสูงที่จีนต้องการจะครอบงำ และ Trump ได้ประกาศว่า พร้อมทั้งจะขึ้นภาษีมากขึ้นอีกเป็นเท่าตัวคือ 500,000 ล้านดอลลาร์ หากจีนไม่ยอมที่จะเจรจาตกลงกับสหรัฐฯ ที่จะทำให้การค้ามีความเป็นธรรม

Pence ได้โจมตีจีนอย่างรุนแรงในเรื่องประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชน โดยบอกว่า หลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต สหรัฐฯหวังว่า จีนที่มีเสรีภาพจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน สหรัฐฯจึงได้เปิดตลาดให้กับจีน และช่วยให้จีนได้เป็นสมาชิก WTO อย่างไรก็ตาม ความคาดหวังดังกล่าวก็ไม่เกิดขึ้น เสรีภาพยังเป็นเป้าหมายที่ห่างไกลจากประชาชนชาวจีน แต่ในทางตรงกันข้าม จีนกลับมีนโยบายที่สวนทางอย่างมาก โดยเป็นเผด็จการมากขึ้น ลิดรอนสิทธิเสรีภาพมากขึ้น กดขี่ประชาชนมากขึ้น

นอกจากนี้ Pence ได้กล่าวหาจีนอย่างรุนแรงว่า กำลังพยายามที่จะขยายอิทธิพลและแทรกแซง นโยบายและการเมืองภายในของสหรัฐฯ และที่เลวร้ายที่สุดคือ การที่จีนกำลังพยายามแทรกแซงการเลือกตั้ง กลางเทอมหรือ midterm election ในช่วงปลายปี 2018 รวมทั้งการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯในปี 2020 โดยจีนไม่ต้องการให้ Trump เป็นประธานาธิบดีอีกต่อไป และต้องการประธานาธิบดีคนใหม่ที่ไม่ใช่ Trump

จีนได้พยายามบีบบังคับธุรกิจของสหรัฐฯ ให้โจมตีนโยบายการค้าของ Trump นอกจากนี้ จีนยังบังคับให้ บริษัทร่วมลงทุนของสหรัฐฯ ที่ทำธุรกิจในจีน จะต้องมีการจัดตั้งกลไกของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่เรียกว่า party organization ภายในบริษัท ซึ่งจะทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีน มีสิทธิมีเสียงในนโยบายของบริษัท จีนยังได้ คุกคามบริษัทของสหรัฐฯ ที่มีนโยบายสนับสนุนได้หวันและทิเบตด้วย

จีนได้บีบบังคับบริษัทสร้างภาพยนตร์ใน Hollywood ซึ่งจีนได้เข้าไปถือหุ้นเป็นจำนวนมากที่จะต้อง สร้างภาพยนตร์ที่จะไม่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลจีน

ได้มีการจัดตั้งสมาคมนักศึกษาจีนในสหรัฐฯ ซึ่งมีสาขาอยู่กว่า 150 สาขาทั่วสหรัฐฯ บทบาทคือ การควบคุมนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในสหรัฐฯ กว่า 400,000 คน ไม่ให้มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์จีน

จีนได้ให้เงินอุดหนุนมหาวิทยาลัย สถาบันวิจัย และนักวิชาการอเมริกัน เป็นจำนวนมาก ด้วยเงื่อนไขที่ว่า มหาวิทยาลัย สถาบันวิจัย และนักวิชาการอเมริกันที่ได้เงินจากจีนไป จะต้องไม่นำเสนอเรื่องที่เป็นแง่ลบ ต่อพรรคคอมมิวนิสต์จีน

สุนทรพจน์ของ Pence ตามที่ได้สรุปข้างต้น ถือเป็นการประกาศนโยบายของสหรัฐฯ ต่อจีน ที่มองจีน เป็นลบมากที่สุด อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน นับตั้งแต่สงครามเย็นสิ้นสุดลง

แม้ว่าในเกือบ 30 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลสหรัฐฯ ตั้งแต่ Clinton Bush จนมาถึง Obama จะมี grand strategy ต่อเอเชียเหมือนกัน คือยุทธศาสตร์การครองความเป็นเจ้าในภูมิภาค และมองว่าการผงาดขึ้นมาของจีน จะทำให้จีนกลายเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลก ดังนั้น ในช่วงที่ผ่านมา สหรัฐฯจึงมียุทธศาสตร์การปิดล้อม และสกัดกั้นอิทธิพลของจีนแบบหลวม ๆ โดยมีความพยายามที่จะดำเนินยุทธศาสตร์ แบบคู่ขนานคือ ทั้งปฏิสัมพันธ์ และปิดล้อม

ในสมัยรัฐบาล Obama ได้เดินหน้ายุทธศาสตร์ในเชิงรุก ด้วยการตีสนทากับอาเซียน เพื่อแข่งกับจีน และจุดชนวนปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ซึ่งการที่สหรัฐฯเข้ามายุ่งกับปัญหาทะเลจีนใต้ ก็เพื่อยุแหย่ให้จีน กับอาเซียนทะเลาะกัน และเปิดช่องให้สหรัฐฯ เข้ามามีบทบาททางทหารมากขึ้น แต่โดยรวม ความสัมพันธ์จีนกับสหรัฐฯ แม้จะมีการแข่งขันกันมากขึ้น แต่ก็ถือว่าราบรื่น

แต่ต่อมาเมื่อ Trump ได้เดินหน้าหาเสียงเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี ในปี 2016 นโยบายหลักของ Trump ในช่วงหาเสียงเลือกตั้ง คือ การประกาศว่า จีนเป็นคู่แข่ง และเป็นตัวการทำให้สหรัฐฯ ตกต่ำ Trump เสนอว่า จะทำให้สหรัฐฯกลับมายิ่งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง (Make America Great Again) วิธีการที่จะทำให้สหรัฐฯกลับมายิ่งใหญ่อีกครั้งคือ ต้องจัดการกับจีนทางเศรษฐกิจ

Trump กล่าวหาจีนว่า สินค้าราคาถูกจากจีนทำให้โรงงานอเมริกันกว่า 50,000 แห่ง ต้องปิดตัวลง ทำให้คนอเมริกันกว่า 10 ล้านคนต้องตกงาน และจีนยังละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา บีบให้บริษัทของสหรัฐฯ ถ่ายโอนเทคโนโลยีให้กับจีน Trump บอกว่า หากเขาได้เป็นประธานาธิบดี เขาจะตอบโต้นโยบายการค้าที่ไม่เป็นธรรมของจีนทุกรูปแบบ ด้วยการลงโทษจีนโดยการขึ้นภาษีสินค้าจีน 45%

มาถึงปี 2018 Trump ได้ทำอย่างที่สุด ได้ประกาศสงครามการค้ากับจีน และได้ให้รองประธานาธิบดี Pence ประกาศนโยบายโจมตีจีนอย่างสุดโต่ง อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน

ในอดีต เคยเชื่อว่า ความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหรัฐฯ จะไม่ลุกลามบานปลาย เพราะจีนและสหรัฐฯมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอย่างแนบแน่น แต่ปัจจุบัน ปัจจัยนี้อาจจะหายไปแล้ว เพราะจีนกับสหรัฐฯกำลังขัดแย้งทางการค้ากันอย่างหนัก ปัจจัยทางเศรษฐกิจไม่สามารถเป็นปัจจัยป้องปรามความขัดแย้งได้อีกต่อไป บวกกับนโยบายขจัดสุดโต่งของ Trump ที่มองจีนเป็นศัตรูหมายเลขหนึ่ง ก็จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ในอนาคต เป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง

4.2 สงครามการค้า²⁰

²⁰ ประภัศร์ เทพชาตรี, สงครามการค้าโลก (ตอนที่2) , ไทยโพสต์, 11 เมษายน 2561.

Trump มีนโยบายต่อต้านโลกาภิวัตน์และการค้าเสรี โดยมองว่า FTA เป็นภัยนะ ทำให้คนอเมริกันตกงาน Trump จึงมีนโยบายกีดกันทางการค้าอย่างหนัก และจะใช้มาตรการทางเศรษฐกิจ เล่นงานประเทศต่าง ๆ

สำหรับจีน คือผู้ร้ายทางเศรษฐกิจหมายเลข 1 ของ Trump ซึ่งมีนโยบายเป็นปฏิปักษ์ ต่อจีนเป็นอย่างมาก โดยมองว่าสินค้าราคาถูกจากจีนเข้ามาตีตลาด ทำให้โรงงานอเมริกันต้องปิดไปกว่า 5 หมื่นโรง คนอเมริกันต้องตกงานกว่า 10 ล้านคน เพราะสินค้าราคาถูกจากจีน ในขณะที่สหรัฐฯเปิดตลาด ให้กับจีน แต่จีนกลับปิดตลาดและกีดกันสินค้าจากสหรัฐฯ จีนละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา จีนบีบให้บริษัท อเมริกันต้องถ่ายโอนเทคโนโลยีให้กับบริษัทของจีน จีนอุดหนุนการส่งออกอย่างผิดกฎหมาย ดังนั้น Trump จึงมีนโยบายจะตอบโต้นโยบายที่ไม่เป็นธรรมของจีนในทุกรูปแบบ

มาตรการแรกที่ Trump เอามาเล่นงานจีน เกิดขึ้นในช่วงต้นเดือนมีนาคม ปี 2018 โดย Trump ได้ประกาศขึ้นภาษีนำเข้า สินค้าเหล็กกล้าและอะลูมิเนียม ซึ่งมาตรการดังกล่าว กระทบต่อการส่งออก สินค้าดังกล่าวของจีน ที่ส่งไปสหรัฐฯประมาณ 3 พันล้านเหรียญ รัฐมนตรีต่างประเทศของจีนบอกว่า ถ้าสหรัฐฯขึ้นภาษีนำเข้าเหล็กกล้าและอะลูมิเนียม รัฐบาลจีนก็พร้อมจะทำทุกอย่างเพื่อปกป้องผลประโยชน์ ของจีน แม้ว่าสงครามการค้าจะเกิดขึ้นก็ตาม ต่อมาจีนได้ประกาศขึ้นภาษีสินค้านำเข้าจากสหรัฐฯ มูลค่า 3 พันล้านเหรียญ เพื่อเป็นการตอบโต้สหรัฐฯ

และเพื่อเป็นการตอบโต้มาตรการของจีน Trump ได้ประกาศขึ้นภาษีสินค้านำเข้าจาก จีน จำนวน 1300 รายการ มูลค่าประมาณ 5 หมื่นล้านเหรียญ โดยขึ้นภาษี 25 % และเมื่อช่วงปลายเดือน มีนาคมปี 2018 จีนได้ตอบโต้ ด้วยการประกาศขึ้นภาษีสินค้าจากสหรัฐฯจำนวนกว่า 100 รายการ คิดเป็น มูลค่าประมาณ 5 หมื่นล้านเหรียญ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรที่สหรัฐฯส่งไปจีน ซึ่ง Trump ก็ตอบโต้ทัน ควัน โดยได้สั่งให้คิดภาษีสินค้าจีน เพิ่มขึ้นอีกเป็นมูลค่าถึง 200,000 ล้านดอลลาร์ ซึ่งมาตรการครั้งนี้ ครอบคลุม สินค้าจากจีนที่ส่งออกไปสหรัฐฯ โดยสหรัฐฯนำเข้าจากจีนเมื่อปี 2018 มีมูลค่าประมาณ 5 แสนล้านเหรียญ

ปี 2018 สหรัฐฯได้ประกาศขึ้นภาษีสินค้าจีนถึง 3 ครั้ง โดยมีมูลค่ารวมทั้งสิ้นสูงถึง 253,000 ล้านดอลลาร์เช่นนี้ ทำให้จีนไม่รู้จักตอบโต้สหรัฐฯเพิ่มเติมอย่างไร เพราะปี 2018 จีนนำเข้าจากสหรัฐฯมีมูลค่าเพียง 130,000 ล้านดอลลาร์เท่านั้น

เป้าหมายของ Trump ในการประกาศขึ้นภาษีสินค้าจีนในครั้งนี้ เพื่อบีบให้จีนยอม เจจายและยอมในสิ่งที่ Trump ต้องการ ซึ่งมีอยู่ 3 เรื่อง คือ ให้จีนลดการขาดดุลการค้าลง 1 แสนล้านเหรียญ เรื่องทรัพย์สินทางปัญญา และ เรื่องการที่จีนบีบให้บริษัทสหรัฐฯต้องถ่ายโอนเทคโนโลยีให้กับบริษัทของจีน

จีนอาจจะยอมประนีประนอม ด้วยการประกาศที่จะซื้อสินค้าจากสหรัฐฯเพิ่มขึ้นเพื่อลด ปัญหาการขาดดุลการค้า รวมทั้งจีนอาจจะยอมถอยในเรื่องของการแก้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา และลด เงื่อนไขการถ่ายโอนเทคโนโลยีลงก็เป็นไปได้

อย่างไรก็ตาม Trump อาจจะยอมถอย หรือการเจรจาอาจล้มเหลว ซึ่งจะนำไปสู่ สงครามการค้าที่ยืดเยื้อยาวนาน

ปัจจัยที่จะนำไปสู่สงครามการค้าที่ยืดเยื้อ คือ ปัจจัยทางการเมือง ที่ทั้งสองฝ่ายไม่อาจจะยอมถอยได้ ทั้ง Trump และ Xi Jinping ไม่อาจจะยอมให้ถูกมองว่า เป็นผู้แพ้ในความขัดแย้งครั้งนี้ได้

ทางออกของการเจรจา คือ จะต้องมีการประนีประนอม ที่ทั้งสองฝ่ายจะไม่เสียหน้า แต่วิเคราะห์จากท่าทีของรัฐบาลจีน เห็นได้ว่า จีนมีท่าทีที่แข็งกร้าวมาก โฆษกกระทรวงต่างประเทศของจีนบอกว่า จีนพร้อมจะเจรจา แต่ความพยายามบีบจีนให้ยอมสหรัฐด้วยการข่มขู่ จะไม่มีทางสำเร็จ เช่นเดียวกับรัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์ของจีน ได้ให้สัมภาษณ์ว่า จีนจะไม่มีทางยอมที่จะลดการได้ดุลการค้ากับสหรัฐ เป็นมูลค่า 1 แสนล้านเหรียญ ซึ่งจีนมองว่าเป็นไปไม่ได้

ท่าทีของ Trump ที่แข็งกร้าว ทำให้ผู้นำจีนตกอยู่ในสถานะลำบากที่จะยอมถอย เพราะการถอยของรัฐบาลจีน เท่ากับความอ่อนแอ ซึ่งจะเป็นผลเสียทางการเมืองเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ สงครามการค้าจีน – สหรัฐฯ อาจลุกลามบานปลาย ไม่จำกัดเฉพาะเรื่องการขึ้นภาษี โดยจีนอาจจะใช้วิธีการอื่นๆ ตอบโต้สหรัฐฯ ที่ไม่ใช่ภาษี อาทิ การบีบบริษัทของสหรัฐฯ และธุรกิจของสหรัฐฯ ในจีน รัฐบาลอาจบังคับให้ชาวจีนไม่ซื้อสินค้านำเข้าจากสหรัฐฯ รัฐบาลจีนอาจสั่งห้ามชาวจีนให้เดินทางท่องเที่ยวในสหรัฐฯ

ความขัดแย้งอาจลุกลามบานปลายไปถึงเรื่องการเมือง ความมั่นคง และทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ด้วย โดยจีนอาจไม่ให้ความร่วมมือเรื่องเกาหลีเหนือ เรื่องทะเลจีนใต้ และปัญหาอีกหลายเรื่อง ที่สหรัฐฯ ต้องการความร่วมมือจากจีน

ความขัดแย้งทางการค้าและสงครามการค้าจีน – สหรัฐฯ เป็นเพียงสมรภูมีย่อยของความขัดแย้งระหว่างสหรัฐกับจีน สมรภูมิใหญ่ คือ การแข่งขันระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ในการครองความเป็นเจ้าในโลก

โดยรวม สหรัฐฯ ประกาศขึ้นภาษีสินค้าจีนหลายครั้ง มูลค่ามหาศาล จีนพยายามตอบโต้ แต่ก็มีข้อจำกัด เพราะจีนนำเข้าจากสหรัฐฯ เพียง 130,000 ล้านดอลลาร์เท่านั้น จีนจึงน่าจะหันไปใช้มาตรการอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภาษีเพื่อตอบโต้ เช่น การจำกัดการลงทุนของสหรัฐฯ ในจีน การห้ามนักท่องเที่ยวจีนไปสหรัฐฯ หรือการขายพันธบัตรของรัฐบาลสหรัฐฯ ที่จีนถือครองอยู่ หลายล้านล้านเหรียญ²¹

4.3 สงครามเทคโนโลยี หรือสงคราม 4.0 ²²

สงครามการค้าระหว่างจีนกับสหรัฐฯ นอกจากเรื่องมาตรการขึ้นภาษีศุลกากรแล้วยังมีอีกมิติหนึ่ง ที่สำคัญมากในสงครามการค้าระหว่างสหรัฐกับจีน คือ สงครามเทคโนโลยี หรือ สงคราม 4.0 ซึ่งเป็นอีกสมรภูมิหนึ่ง ที่สำคัญอย่างยิ่งต่อสงครามเศรษฐกิจระหว่างสหรัฐกับจีน

²¹ ประภัสสร เทพชาตรี , สงครามการค้าโลก (ตอนที่ 3) , ไทยโพสต์ , 2 สิงหาคม 2561.

²² ประภัสสร เทพชาตรี , สงครามการค้าโลก (ตอนที่ 4), ไทยโพสต์ , 20 ธันวาคม 2561.

ประเด็น 4.0 คือการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของโลก ซึ่งเป็นการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ที่เศรษฐกิจโลกจะถูกขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี R&D และเศรษฐกิจดิจิทัล

ขณะนี้ ทุกประเทศทั่วโลกกำลังตื่นตัวอย่างมาก ในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อรองรับการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ซึ่งสหรัฐอเมริกากับจีนก็กำลังแข่งขันกันเป็นผู้นำของโลก 4.0 ในอนาคต หากประเทศใดเป็นผู้นำโลก 4.0 จะอยู่ในสถานะได้เปรียบมากในการครองโลก

ในอดีต สหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยี ที่ทำให้สหรัฐอเมริกามีอำนาจมา 100 ปี จนถึงปัจจุบัน แต่ขณะนี้ สหรัฐอเมริกากำลังวิตกกังวลอย่างมาก ต่อการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีของจีน ที่พัฒนาอย่างก้าวกระโดด และกำลังจะเป็นคู่แข่ง และอาจแซงหน้าสหรัฐอเมริกได้ในอนาคต

4.3.1 China 4.0

รัฐบาลจีน โดยเฉพาะประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ได้ประกาศยุทธศาสตร์ชัดเจนว่า จีนจะพัฒนาขีดความสามารถทางด้านเทคโนโลยี และถือเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดของชาติ ที่จะทำให้จีนผงาดขึ้นมาเป็นผู้นำโลก 4.0 ผู้นำทางด้านเทคโนโลยีโลก และผู้นำในด้านนวัตกรรมของโลก

ในช่วงที่ผ่านมา จีนได้พัฒนาเทคโนโลยีของจีนอย่างก้าวกระโดด โดยได้มีการจัดตั้ง ศูนย์เทคโนโลยี (technology hub) ในลักษณะคล้ายกับ Silicon Valley ของสหรัฐอเมริกา โดยกระจายอยู่ทั่วประเทศถึง 17 ศูนย์ ที่สำคัญคือ ศูนย์เทคโนโลยี ในเขตลุ่มแม่น้ำ Pearl ซึ่งครอบคลุม เซินเจิ้น ฮองกง มาเก๊า และกวางตุ้ง ศูนย์ Z park ในกรุงปักกิ่ง และศูนย์นวัตกรรม กวางเจา

ศูนย์เทคโนโลยีเหล่านี้ ได้สร้าง startup ของจีนขึ้นมาเป็นจำนวนมาก startup ของจีนที่มีรายได้เกินกว่า 1000 ล้านดอลลาร์มีกว่า 160 บริษัท ซึ่งมากกว่าสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีเพียง 130 บริษัทเท่านั้น นอกจากนี้ จีนมีบริษัทใหญ่ ๆ ที่ผงาดขึ้นมาเป็นผู้นำนวัตกรรมของโลก โดยเฉพาะด้าน e-commerce ได้แก่ Alibaba , Tencent , JD.com และ Baidu

จีนมีสองยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนให้เป็นผู้นำเทคโนโลยีโลก คือ Made in China 2025 และยุทธศาสตร์ AI 2030

มีการปฏิรูปการศึกษาจีนครั้งใหญ่ นำไปสู่การผลิตบัณฑิตทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิศวกรรม กว่า 4.5 ล้านคน ต่อปี

และจีนยังได้ใช้งบประมาณเต็มที่ ในด้าน R&D ปี 2015 จีนลงทุนด้าน R&D ถึง 4 แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งเพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัวจากปี 2010 เป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากสหรัฐฯ ที่ยังคงเป็นอันดับ 1 ซึ่งมีงบประมาณ R&D เกือบ 5 แสนล้านเหรียญ

การผงาดขึ้นมาของจีนทางด้านเทคโนโลยี จึงนำไปสู่การแข่งขันกันอย่างเต็มที่ ระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ในการแย่งกันเป็นผู้นำเทคโนโลยีโลก ซึ่งอาจจะเป็นปัจจัยชี้ขาดในอนาคตว่าใครจะเป็นจ้าวครองโลก

4.3.2 ยุทธศาสตร์สหรัฐฯ

รัฐบาล Trump ได้มีความห่วงกังวลเป็นอย่างมากต่อการที่จีนผงาดขึ้นมาเป็นคู่แข่งทางด้านเทคโนโลยี สงครามเทคโนโลยีโลก สงคราม 4.0 โลก กำลังเกิดขึ้น

ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐฯ ฉบับปี 2017 ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าการเติบโตทาง เทคโนโลยีของจีน ถือเป็นภัยคุกคามต่อสหรัฐฯ ทั้งด้านเศรษฐกิจ และด้านการทหาร ²³

USTR ได้กล่าวหาจีน และได้มีการกำหนดมาตรการตอบโต้จีนอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะป้องกันไม่ให้จีน ก้าวกระโดดทางด้านเทคโนโลยีอีกต่อไป โดยมีการกล่าวหาว่า จีนได้บังคับให้บริษัทสหรัฐฯ ที่ร่วมลงทุนในจีน ต้องถ่ายโอนเทคโนโลยีให้กับบริษัทของจีน กล่าวหาว่า จีนโจรกรรมข้อมูลความลับทางด้านเทคโนโลยีของสหรัฐฯ รวมทั้งการโจรกรรมข้อมูล USTR กล่าวหาด้วยว่า จีนโจรกรรมทรัพย์สินทางปัญญาของสหรัฐฯ และโจรกรรมเทคโนโลยีของสหรัฐฯ และพยายามที่จะซื้อบริษัทเทคโนโลยีของสหรัฐฯ USTR ตอกย้ำว่ายุทธศาสตร์ Made in China 2025 สร้างความได้เปรียบ และทำให้สหรัฐฯ เสียเปรียบทางด้านเทคโนโลยีต่อจีนเป็นอย่างมาก ²⁴

ดังนั้น สงครามการค้าที่ Trump กระทำต่อจีนด้วยการขึ้นภาษีสินค้าจีน เพื่อที่จะบีบจีนให้ยุติการกระทำต่าง ๆ ที่สหรัฐฯ เห็นว่าเป็นการโจรกรรมเทคโนโลยีของสหรัฐฯ และมาตรการของ Trump เพื่อชะลอและหยุดยั้งไม่ให้จีนพัฒนาเทคโนโลยีขึ้นมาเป็นคู่แข่งของสหรัฐฯ ได้

นอกจากนี้ เรื่องใหญ่ของสงครามเทคโนโลยีสหรัฐฯ-จีน คือ การแข่งขันกันในการเป็นผู้นำในด้าน Artificial Intelligence ปัญญาประดิษฐ์ หรือเรียกย่อว่า AI

AI จะเอามาให้ประโยชน์ได้มากมาย ทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านการทหาร AI จะช่วยพัฒนาโทรศัพท์มือถือ บริหารจัดการ Big Data และปฏิวัติอุตสาหกรรมต่าง ๆ เกือบทุกอุตสาหกรรม สำหรับทางด้านการทหาร ในอนาคต AI จะมีบทบาทอย่างมากในการทำสงคราม ในการขับเคลื่อนอาวุธยุทโธปกรณ์ รวมถึงทหารหุ่นยนต์ AI จะช่วยทำการวิเคราะห์สถานการณ์สงครามในสนามรบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอาจจะเป็นปัจจัยชี้ขาดในการตัดสินว่า ใครเป็นผู้แพ้ผู้ชนะในสงครามทางทหารในอนาคต

ดังนั้น กระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ จึงวิตกกังวลอย่างมากต่อการพัฒนา AI ของจีน ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของสหรัฐฯ ได้มองว่า การผงาดขึ้นมาของจีนทางด้านเทคโนโลยีและ AI จะเป็นภัยคุกคามอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของสหรัฐฯ ในอนาคต²⁵

อีกสมรภูมิที่สำคัญในสงคราม 4.0 ระหว่างสหรัฐฯ กับจีน คือ การผลิต semiconductor หรือ chip ที่เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของคอมพิวเตอร์

²³ U.S. Government, National Security Strategy of the United States of America. Washington, D.C. : The White House, 2017

²⁴ The Office of the United States Trade Representative (USTR), 2018 Special 301 Report, 2018

²⁵ U.S. Department of Defense, Summary of the 2018 National Defense Strategy, 2018.

ในปัจจุบัน สหรัฐฯและพันธมิตร อาทิ ไต้หวัน เกาหลีใต้ ครอบงำอุตสาหกรรมการผลิต chip ในขณะที่จีนยังต้องนำเข้า chip จากต่างประเทศ ดังนั้น รัฐบาลจีนจึงได้ประกาศที่จะลงทุนกว่า 1.5 แสนล้านเหรียญ ที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมผลิต chip ของตัวเอง ยุทธศาสตร์ Made in China 2025 ได้เน้นเรื่องนี้เป็นอย่างมาก

ในขณะที่สหรัฐฯพยายามป้องกันไม่ให้จีนเดินหน้าในเรื่องนี้ โดยในปี 2015 รัฐบาล Obama ได้ห้ามบริษัท Intel บริษัท chip รายใหญ่ของสหรัฐฯขาย chip ให้กับจีน ต่อมาในสมัย Trump ได้เข้าแทรกแซงบริษัทจีนที่จะเข้าซื้อบริษัทผลิต chip รายใหญ่ของสหรัฐฯชื่อ Qualcomm และได้ประกาศห้ามบริษัทสหรัฐฯขาย chip ให้กับบริษัท ZTE ซึ่งเป็นบริษัทยักษ์ใหญ่ทางด้านโทรคมนาคมของจีนด้วย

ปัญหาเรื่อง chip ถูกโยงไปสู่เรื่องที่สหรัฐฯหวาดระแวงว่า จีนจะใช้ chip ที่จีนผลิตขึ้น ในการเป็นเครื่องมือที่จะ hack ข้อมูลของรัฐบาลและเอกชนของสหรัฐฯ ทั้งนี้ บริษัทที่ถูกมุ่งเป้า คือ บริษัท Huawei ที่กำลังผงาดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยในปี 2015 รัฐบาลสหรัฐฯ ได้ห้าม Intel ขายชิปให้กับ Huawei ด้วย

และในเดือนธันวาคม ปี 2018 ผู้บริหารระดับสูงของ Huawei ซึ่งเป็นลูกสาวของประธานบริษัท ได้ ถูกรัฐบาลแคนาดาจับกุมตัว

เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น ท่ามกลางความหวาดกลัวของสหรัฐฯและประเทศตะวันตก ที่กลัวว่า Huawei จะเดินหน้าครอบครองเครือข่าย 5G ของโลก ซึ่งจะมีผลกระทบอย่างมากต่อความมั่นคงของสหรัฐฯ และพันธมิตรตะวันตก โดยกลัวว่า โทรศัพท์ Huawei จะเป็นเครื่องมือในการโจรกรรมความลับจากสหรัฐฯ และจะเป็นเครื่องมือในการทำลายเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของสหรัฐฯ ซึ่งจะมีผลทำให้สหรัฐฯ เป็นอัมพาตได้

ในเดือนสิงหาคม ปี 2018 รัฐบาล Trump ได้ประกาศห้ามหน่วยงานราชการของสหรัฐฯใช้โทรศัพท์ Huawei โดยหน่วยงานความมั่นคงของสหรัฐฯ ระบุว่า บริษัท Huawei และ ZTE เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคง ของสหรัฐฯ²⁶

ต่อมา พันธมิตรของสหรัฐฯได้ออกมาตรการเดียวกัน ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ประกาศห้ามหน่วยงาน ราชการใช้ Huawei และไม่ให้ Huawei เข้ามาพัฒนาเครือข่าย 5G ในประเทศ เช่นเดียวกับกับญี่ปุ่น ที่ห้าม หน่วยงานราชการ ซื้อโทรศัพท์จาก Huawei และสินค้าและบริการจาก ZTE

เทคโนโลยี 5G จะมีผลอย่างมากในการปฏิวัติเศรษฐกิจโลกในยุคดิจิทัล ดังนั้น สหรัฐฯและจีนจึงแข่งขัน กันอย่างเต็มที่ ที่จะเป็นผู้นำเครือข่าย 5G ของโลกให้ได้

กล่าวโดยสรุป สงครามเทคโนโลยีหรือสงคราม 4.0 ระหว่างสหรัฐฯกับจีน กำลังจะกลายเป็นสมรภูมิ สำคัญ ของการแข่งขันกันระหว่างมหาอำนาจ ในการครองความเป็นจ้าวของโลกในอนาคต

²⁶ Matt Binder , President Trump signs NDAA, banning government use of ZTE and Huawei technology, , Retrieved from <https://mashable.com/article/ndaa-zte-huawei-ban/#CB7XopmPymqt>

4.4 ยุทธศาสตร์ Indo-Pacific²⁷

การวิเคราะห์ข้างต้น เป็นการกล่าวถึงยุทธศาสตร์ของ Trump ต่อจีนในระดับโลก สำหรับยุทธศาสตร์ของ Trump ต่อจีนในระดับภูมิภาคเอเชียนั้น มีชื่อว่ายุทธศาสตร์ “Indo-Pacific” โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.4.1 Grand Strategy

ในปี 2018 Trump ได้เริ่มกำหนดยุทธศาสตร์ต่อเอเชียที่ชัดเจนมากขึ้น มีการผลักดันคำว่า “Indo-Pacific” ให้เป็นยุทธศาสตร์หลัก เป็น grand strategy ของ Trump ต่อเอเชียที่ชัดเจนขึ้น

เป้าหมายสูงสุดของยุทธศาสตร์ Trump ต่อเอเชียคือ การครองความเป็นเจ้า ซึ่งในภาษาอังกฤษเรียกว่า hegemony ซึ่งเป้าหมายนี้ เป็นเป้าหมายที่ทุกรัฐบาลของสหรัฐฯ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยึดเป็นเป้าหมายหลักมาโดยตลอด

แต่รัฐบาล Trump มองจีนแตกต่างจากรัฐบาลสหรัฐฯ ในอดีต โดยมองว่า จีนเป็นภัยคุกคาม เป็นคู่แข่ง เป็นศัตรู ที่จะแย่งการครองความเป็นเจ้าจากสหรัฐฯ ไป นับเป็นครั้งแรกตั้งแต่สงครามเย็นสิ้นสุดลง ที่เอกสารยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐฯ (National Security Strategy) มองว่า จีนเป็นภัยคุกคาม²⁸

ดังนั้น ยุทธศาสตร์หลักของ Trump คือ การปิดล้อมจีนอย่างเต็มที่ ซึ่งแตกต่างจากยุทธศาสตร์ของรัฐบาลสหรัฐฯ ในอดีต ที่จะเน้นการผสมผสานระหว่างการปฏิสัมพันธ์กับการปิดล้อม โดยเฉพาะในสมัยรัฐบาล Obama จะเน้นปฏิสัมพันธ์ และพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับจีน แต่ในสมัย Trump กลับกลายเป็นว่ายุทธศาสตร์ Indo-Pacific มุ่งการปิดล้อมจีน และการแข่งขันกับจีนเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุด

4.4.2. ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง

สำหรับยุทธศาสตร์ความมั่นคงของ Trump ต่อเอเชีย เหมือน grand strategy ดังกล่าวข้างต้น คือ เน้นการปิดล้อมจีน

ในด้านการทหาร Trump ได้เน้นการเสริมสร้างกำลังทางทหารของสหรัฐฯ และพันธมิตร เพื่อถ่วงดุลจีน ปี 2018 สหรัฐฯ ได้ขายอาวุธให้กับพันธมิตรไปกว่า 10,000 ล้านดอลลาร์ นอกจากนี้ ในระหว่างการประชุมสุดยอดเอเปค ที่ปาปัวนิวกินี สหรัฐฯ ได้ประกาศ ที่จะพัฒนาฐานทัพเรือ ที่เกาะ Manus

²⁷ ประภัสสร เทพชาตรี , Trump กับยุทธศาสตร์ Indo-Pacific, ไทยโพสต์, 6 ธันวาคม 2561.

²⁸ U.S. Government, National Security Strategy of the United States of America. Washington, D.C. : The White House, 2017

ของปาปัวนิวกินี²⁹ ความเคลื่อนไหวทางทหารของสหรัฐอเมริกาดังกล่าว ก็เพื่อแข่งกับอิทธิพลทางทหารของจีนที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในภูมิภาคแปซิฟิกใต้

สำหรับในกรณีทะเลจีนใต้ รัฐบาล Trump ได้เดินหน้าเต็มที่ ในการเผชิญหน้ากับจีน ในเดือนพฤษภาคม ปี 2018 สหรัฐฯไม่เชิญจีนเข้าร่วมการประชุมสุดยอดทะเลที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาค ที่เรียกว่า RIMPAC นอกจากนี้ สหรัฐฯได้เพิ่มความร่วมมือทางทหารและความมั่นคงกับประเทศต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกับจีนในทะเลจีนใต้ ผ่านกรอบความร่วมมือใหม่ ที่เรียกว่า Indo-Pacific Maritime Security Initiative ในสุนทรพจน์ของ Mike Pence รองประธานาธิบดีสหรัฐฯ ที่เดินทางมาประชุมสุดยอดเอเปคแทน Trump ได้ประกาศกร้าวว่า สหรัฐฯจะยึดมั่นหลักการเสรีภาพในการเดินเรือ และจะเดินหน้าต่อการสนับสนุนหลักการเสรีภาพในการเดินเรือ ด้วยการส่งเรือรบและเครื่องบินรบเข้าไปในเขตทะเลจีนใต้ ซึ่งสหรัฐฯอ้างว่า เป็นเขตน่านน้ำสากลตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ และไม่ยอมรับการอ้างกรรมสิทธิ์ของจีนในทะเลจีนใต้³⁰

นอกจากการกระชับความสัมพันธ์ทางทหารแบบทวิภาคีแล้ว รัฐบาล Trump ได้เสริมด้วยกลไกไตรภาคี และจตุภาคี โดยได้มีการซ้อมรบทางทะเลระหว่าง 3 ประเทศ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น อินเดีย และในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียนที่สิงคโปร์ ในปี 2018 ได้มีการประชุมรัฐมนตรี 4 ประเทศ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และอินเดีย ที่เรียกว่ากลุ่ม Quad โดยเน้นกระชับความร่วมมือทางทหารและความมั่นคง ซึ่งวาระซ่อนเร้นคือ การเป็นพันธมิตรเพื่อปิดล้อมจีน

4.4.3 ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์ทางด้านเศรษฐกิจของ Trump เน้นไปที่การปิดล้อมจีนทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ตั้งแต่เดือนมีนาคมปี 2018 สหรัฐฯได้เดินหน้าเต็มที่ ในการทำสงครามการค้ากับจีน โดยมีการขึ้นภาษีสินค้าจากจีนไปแล้ว 253,000 ล้านดอลลาร์ และในการประชุมสุดยอดเอเปคปี 2018 Pence ได้ชี้แจงว่า จะขึ้นภาษีสินค้าจีนอีก 250,000 ล้านดอลลาร์ และจากสงครามการค้านี้ ทำให้เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของการประชุมสุดยอดเอเปค ที่ปาปัวนิวกินี ที่ไม่สามารถออกแถลงการณ์ร่วมผลการประชุมสุดยอดเอเปคได้ เพราะผู้แทนของสหรัฐอเมริกากับจีนขัดแย้งกันอย่างหนัก ในการใช้ถ้อยคำในประเด็นสงครามการค้าในเอกสารดังกล่าว

สหรัฐฯ รู้ดีว่า ในช่วงที่ผ่านมา จีนเดินหน้าเต็มที่ ในการผลักดัน Belt and Road Initiative หรือ BRI ที่เป็นโครงการการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานของจีนในเอเชีย มูลค่าสูงถึง 1-4 ล้านล้านเหรียญ หากจีนทำสำเร็จ จีนจะเป็นกลายเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจโลก และศูนย์กลางเศรษฐกิจของภูมิภาค Trump จึงเริ่มขยับการดำเนินยุทธศาสตร์ที่จะแข่งกับ BRI ของจีน ในสุนทรพจน์ของ Pence ในการประชุมสุดยอดเอเปค ปี 2018 ได้ย้ำว่า โครงการโครงสร้างพื้นฐานใน Indo-Pacific สำคัญต่อสหรัฐฯ มาก และได้

²⁹ U.S. Government, Remarks by Vice President Pence at the 2018 APEC CEO Summit | Port Moresby, Papua New Guinea, Pacific Explorer Marquee Theatre Port Moresby, Papua New Guinea, 2018

³⁰ Ibid.

วิพากษ์วิจารณ์ BRI ของจีนว่า เป็นกับดักหนี้ และทำให้ประเทศที่เข้าร่วมโครงการ BRI สูญเสียอำนาจอธิปไตยทางเศรษฐกิจ³¹

สหรัฐฯจึงเสนอทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า BRI ของจีน สหรัฐฯกำลังร่วมมือกับออสเตรเลียและญี่ปุ่นอย่างใกล้ชิด เพื่อพัฒนาโครงการโครงสร้างพื้นฐานแข่งกับจีน โดยร่วมมือกับญี่ปุ่นลงทุนกว่า 1 หมื่นล้านเหรียญ ในโครงการพลังงานในภูมิภาค และในเดือนตุลาคมปี 2018 สภา Congress ได้ออกกฎหมายใหม่ชื่อว่า BUILD Act (ซึ่งย่อมาจาก Better Utilization of Investment Leading to Development) โดยจัดตั้งองค์การให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประเทศในภูมิภาคขึ้นมาใหม่ชื่อ International Development Finance Corporation มีเงินลงทุนเริ่มต้น 60,000 ล้านดอลลาร์ ถือเป็นก้าวแรกของสหรัฐฯ ที่จะแข่งกับ BRI ของจีน

ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจต่อภูมิภาคของ Trump อีกเรื่องหนึ่งคือ การเดินทางเจรจาการค้ากับประเทศคู่ค้าต่าง ๆ โดยรัฐบาล Trump ได้เจรจาปรับข้อตกลงการค้าเสรี สหรัฐฯ-เกาหลีใต้ไปแล้ว และกำลังจะเริ่มเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีสหรัฐฯ-ญี่ปุ่นอยู่ ซึ่งในอนาคต เป็นไปได้ว่า สหรัฐฯจะขยับต่อกดดันประเทศคู่ค้าในอาเซียน ให้เจรจาข้อตกลงทางการค้าแบบทวิภาคีกับสหรัฐฯ

อย่างไรก็ตาม ในข้อตกลงการค้า สหรัฐฯ-เม็กซิโก-แคนาดา (United States – Mexico – Canada Agreement : USMCA) ที่เป็นข้อตกลงใหม่ที่มาแทน NAFTA นั้น ได้มีมาตรการที่รัฐบาล Trump ใส่เข้าไปในข้อตกลงดังกล่าว คือ การห้ามเม็กซิโกและแคนาดา ทำข้อตกลงการค้ากับประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจที่ไม่ใช่กลไกตลาด (non-market economies) ซึ่งก็คือ จีน เท่ากับเป็นมาตรการสำคัญในการโดดเดี่ยวจีนทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประเทศต่าง ๆ ที่มี FTA กับจีน รวมถึงอาจส่งผลกระทบต่อ FTA อาเซียน+6 หรือ RCEP ด้วย เพราะ RCEP มีจีนเป็นสมาชิกอยู่

กล่าวโดยสรุป ยุทธศาสตร์ Indo-Pacific ของ Trump เป็นยุทธศาสตร์ต่อเอเชียที่มีลักษณะแข็งกร้าวและก้าวร้าวมาก โดยเน้นการปิดล้อมจีน เน้นการครองความเป็นเจ้าของสหรัฐฯ และเน้นการดำเนินนโยบายฝ่ายเดียว ซึ่งยุทธศาสตร์นี้ อาจจะนำไปสู่ปัญหา ความขัดแย้ง และการเผชิญหน้าในภูมิภาคได้ในอนาคต

บทสรุป

ยุทธศาสตร์เชิงรุกของสหรัฐฯ ที่สำคัญ คือ ยุทธศาสตร์การครองความเป็นเจ้า แต่การผงาดขึ้นมาของจีน ทำให้ในอนาคต จีนจะกลายเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลก ดังนั้น ยุทธศาสตร์การปิดล้อมและสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของจีน ซึ่งกำลังจะผงาดขึ้นมาเป็นคู่แข่งของสหรัฐฯ จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญที่สุด

³¹ Ibid.

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา อิทธิพลของจีนได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่อิทธิพลของสหรัฐฯ ก็ลดลงไป สหรัฐฯจึงได้ข้อสรุปว่า จะอยู่เฉย ๆ ไม่ได้ และจะต้องดำเนินยุทธศาสตร์ในเชิงรุก เพื่อแข่งกับจีน เพื่อปิดล้อมและสกัดกั้นอิทธิพลของจีน

ในช่วงเกือบ 30 ปีที่ผ่านมา ในยุคหลังสงครามเย็น รัฐบาลสหรัฐฯ ตั้งแต่รัฐบาล Clinton รัฐบาล Bush จนมาถึงรัฐบาล Obama มี grand strategy เหมือนกัน คือยุทธศาสตร์การครองความเป็นเจ้า และมองว่า การผงาดขึ้นมาของจีน จะทำให้จีนกลายเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลก ดังนั้น สหรัฐฯ จึงมียุทธศาสตร์การปิดล้อม และสกัดกั้นอิทธิพลของจีนแบบหลวม ๆ โดยมีความพยายามที่จะดำเนินยุทธศาสตร์แบบคู่ขนานคือ ทั้งปฏิสัมพันธ์ และปิดล้อม

แต่ต่อมา เมื่อ Donald Trump ได้เดินหน้าหาเสียงเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี ในปี 2016 นโยบายหลักของ Trump ในช่วงหาเสียงเลือกตั้ง คือ การประกาศว่า จีนเป็นคู่แข่ง และเป็นตัวการทำให้สหรัฐฯ ตกต่ำ Trump เสนอว่า จะทำให้สหรัฐฯ กลับมายิ่งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง (Make America Great Again) วิธีการที่จะทำให้สหรัฐฯ กลับมายิ่งใหญ่อีกครั้งคือ ต้องจัดการกับจีน

Trump กล่าวหาจีนว่า สินค้าราคาถูกจากจีน ทำให้โรงงานอเมริกันกว่า 50,000 แห่งต้องปิดตัวลง ทำให้คนอเมริกันกว่า 10 ล้านคนต้องตกงาน และจีนยังละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา บีบให้บริษัทของสหรัฐฯ ถ่ายโอนเทคโนโลยีให้กับจีน Trump บอกว่า หากเขาได้เป็นประธานาธิบดี เขาจะตอบโต้นโยบายการค้าที่ไม่เป็นธรรมของจีนทุกรูปแบบ ด้วยการลงโทษจีนโดยการขึ้นภาษีสินค้าจีน 45%

มาถึงปี 2018 Trump ได้ทำอย่างที่เขาคาดหวัง เขาได้ประกาศสงครามการค้ากับจีนไปแล้ว และได้ให้รองประธานาธิบดี Pence ประกาศนโยบายโจมตีจีนอย่างสุดโต่ง อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน

ในอดีต มีความเชื่อว่า ความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหรัฐฯ จะไม่ลุกลามบานปลาย เพราะจีนและสหรัฐฯ มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอย่างแนบแน่น แต่ในปี 2018 ปัจจุบันนี้อาจจะหายไปแล้ว เพราะจีนกับสหรัฐฯ กำลังขัดแย้งทางการค้ากันอย่างหนัก ปัจจุบันทางเศรษฐกิจไม่สามารถเป็นปัจจัยป้องกันความขัดแย้งได้อีกต่อไป บวกกับนโยบายชาตินิยมสุดโต่งของ Trump ที่มองจีนเป็นศัตรูหมายเลขหนึ่ง จะยิ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ในอนาคต เป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง/Reference

ประภัสสร เทพชาตรี. (10-16 มิถุนายน 2548). จีน: คู่แข่งของสหรัฐฯ ในศตวรรษที่ 21(1). *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์*, 52(3), 35.

ประภัสสร เทพชาตรี. (2 สิงหาคม 2561). สงครามการค้าโลก (ตอนที่ 3). *ไทยโพสต์*. สืบค้นจาก <http://www.drprapat.com/สงครามการค้าโลก-ตอนที่-3/>.

ประภัสสร เทพชาตรี. (20 ธันวาคม 2561). สงครามการค้าโลก (ตอนที่ 4). *ไทยโพสต์*. สืบค้นจาก <http://www.drprapat.com/สงครามการค้าโลก-ตอนที่-4/>.

- ประภัสสร เทพชาตรี. (2555). *สถานการณ์โลกปี 2011-2012*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- ประภัสสร เทพชาตรี. (6 ธันวาคม 2561). Trump กับยุทธศาสตร์ Indo-Pacific, *ไทยโพสต์*. สืบค้นจาก <http://www.drprapat.com/Trump-กับยุทธศาสตร์-Indo-Pacific/>.
- ประภัสสร เทพชาตรี. (9 -10 กันยายน 2553). ความขัดแย้งจีน-สหรัฐฯ ปี 2010. *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์*. 57(50).
- ประภัสสร เทพชาตรี. Obama ประกาศนโยบายทหารต่อเอเชีย ปี 2011. *คอลัมน์ โลกปริทรรศน์*. สืบค้น จาก <http://www.truelife.com/old/detail/382713>.
- Bert, W. (2003). *The United States, China and Southeast Asian Security: a changing of the guard?*. UK: Palgrave Macmillan.
- China's appeal overshadows US. (2004, 29 June). *The Nation*, 6B.
- Christoffersen, G. (1996). China and the Asia-Pacific: Need for a Grand Strategy. *Asian Survey*. 36 (11), 1067-1085.
- Donnelly, T. and C. Monaghan. (2007, April 30). The Bush Doctrine and the Rise of China, National Security outlook AEI online. Retrieved from [http:// www.aei.com](http://www.aei.com).
- Drysdale, P. (2011, December 12). "China, economic containment and the TPP" *East Asia Forum*. Retrieved from <https://www.eastasiaforum.org/2011/12/12/china-economic-containment-and-the-tpp/>.
- Economy, E. (2005). China's Rise in Southeast Asia: implications for Japan and the United States. *The Asia-Pacific Journal*, 3(10), 1-17. Retrieved from <https://apjjf.org/-Elizabeth-Economy/1815/article.html>.
- Khalilzad, Z., et. al. (1999). *The United States and a Rising China*. California: Rand Corporation.
- Kugler, J., Tammen, L. & Swaminathan, S. (2001). Power Transitions and Alliances in the 21st Century. *Asian Perspective*. 25(3), 5-29.
- Matt Binder. (2018). *President Trump signs NDAA, banning government use of ZTE and Huawei technology*. Retrieved from <https://mashable.com/article/ndaa-zte-huawei-ban/#CB7XopmPymqt>.
- Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2010. In *Annual report to congress*, Pursuant to the National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2010.

Military Power of the People's Republic of China 2009. In *Annual report to congress*, Pursuant to the National Defense Authorization Act Fiscal Year 2009.

Nathan, J. & Ross, S. (1997). *The Great Wall and the Empty Fortress: China's Search for Security*. New York, NY: W.W. Norton & Company.

National Security Strategy of the United States of America. Washington, D.C. : The White House, 2017.

Remarks by Vice President Pence at the 2018 APEC CEO Summit Port Moresby, Papua New Guinea, Pacific Explorer Marquee Theatre Port Moresby, Papua New Guinea, 2018.

Remarks of President Barack Obama, Suntory Hall. (November 14, 2009). Retrieved from <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-barack-obama-suntory-hall>.

Ross, R.S. (ed.). (1995). *East Asia in Transition*. Armonk N.Y.: M.E. Sharpe.

Roy, D. (2003). Rising China and U.S. Interests: Inevitable vs. Contingent Hazards. *Orbis*. 47(1), 125-137.

Soon-Bum Ahn. (2001). China as number one. *Current history*. 100 (647), 250-256.

Summary of the 2018 National Defense Strategy of the United States of America: sharpening the American Military's competitive edge. (2018). Retrieved from <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>.

The Hudson Institute Washington, D.C. (October 4, 2018). *Remarks by Vice President Mike Pence on the Administration's Policy Toward China*. Retrieved from <https://china.usembassy-china.org.cn/remarks-by-vice-president-pence-on-the-administrations-policy-toward-china/>.

The Office of the United States Trade Representative (USTR). (2018). *2018 Special 301 Report*. Retrieved from <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/april/ustr-releases-2018-special-301-report#:~:text=Washington%2C%20D.C.%20%E2%80%93%20The%20Office%20of,and%20creators%20that%20rely%20on>.

Tkacik, J. (2006) "Hedging Against China," *Backgrounder #1925*, The Heritage Foundation, (April 17). Retrieved from <https://www.heritage.org/asia/report/hedging-against-china>.

US Department of Defense. (2007) Annual Report to Congress, Military Power of People's Republic of China 2006. Pursuant to the National Defense Authorization Act Fiscal Year.